

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Olomouc 2015

Petra Dudová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Dopady zavedení Společné zemědělské politiky EU na rozvoj zemědělství
a venkova v regionu Střední Morava

Diplomová práce

Autor: Bc. Petra Dudová

Vedoucí práce: Ing. Jiří Klvač, CSc.

Olomouc 2015

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

Studijní program: Filologie

Forma: Prezenční

Obor/komb.: Odborná francouzština pro hospodářskou praxi
(OFHP)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. DUDOVÁ Petra	Polívkova 46, Olomouc - Nová Ulice	F130309

TÉMA ČESKY:

Dopady zavedení Společné zemědělské politiky EU na rozvoj zemědělství a venkova v regionu Střední Morava

NÁZEV ANGLICKY:

Impacts of the Common Agricultural Policy of the EU on the development of agriculture and rural areas in the Central Moravia region

VEDOUČÍ PRÁCE:

Ing. Jiří Klvač, CSc. - KAE

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Společná zemědělská politika EU - vznik, charakteristika, reformy, finanční rámec
2. Rozvoj zemědělství a venkova - Evropský zemědělský fond, Program pro rozvoj venkova
3. Charakteristika regionu Střední Morava
4. Dopady zavedení SZP na vybrané podniky v regionu Střední Morava

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

1. FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na českou republiku. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, ISBN 8071799394
2. FIALA, P., PITROVÁ M. Evropská unie. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009, ISBN 978-80-7325-180-2
3. BOHÁČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, M. Strukturální politika Evropské unie. 1.vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-111-6
4. KONIG, P. a kol. Rozpočet a politiky Evropské unie. Příležitost pro změnu. 2. aktualizované vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-011-9
5. PĚLUCHA, M., Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reform SZP EU. 1. vydání. IREAS, 2006, ISBN 8086684423
6. VILAMOVÁ, Š. Jak získat finanční zdroje Evropské unie. 1.vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2004, ISBN 80-247-0828-0
7. BALDWIN, R., WYPLOSZ, CH., Ekonomie evropské integrace. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, ISBN 978-80-247-1807-1
8. KONIG, P., LACINA, L., PŘENOSIL, J. Učebnice evropské integrace. 3. aktualizované vydání, Brno: Barrister a Principal, 2007, ISBN 8073640449

Podpis studenta:

Datum:

23.2.2015

Podpis vedoucího práce:

Datum:

25.2.2015

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Dopady zavedení Společné zemědělské politiky EU na rozvoj zemědělství a venkova v regionu Střední Morava“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Jiřímu Klvačovi, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce. Mé poděkování dále patří pracovníkům Státního zemědělského intervenčního fondu v Olomouci a panu Janu Kadlecovi, za poskytnutí informací, bez kterých by nebylo možné práci vypracovat.

Obsah

Úvod	7
1. Vývoj Společné zemědělské politiky EU	9
1.1 Vznik Společné zemědělské politiky	9
1.2 Financování SZP	11
1.3 Nástroje tržní regulace	12
1.4 Reformy SZP	17
1.5 Adaptace SZP na ČR	24
1.6 Rozvoj venkova	28
2. Region Střední Morava	35
2.1 Společná zemědělská politika a regionální politika	35
2.2 Charakteristika regionu Střední Morava se zaměřením na zemědělství	37
2.3 Působení MAS v regionu Střední Morava	41
2.4 Ekologické zemědělství v regionu Střední Morava	43
2.4 Agroturistika v regionu Střední Morava	44
2.5 Podpůrné programy SZP EU v regionu Střední Morava	45
3. Znázornění dopadů SZP EU na vybrané subjekty v regionu Střední Morava..	65
3.1 Zemědělské podniky	65
3.2 Nezemědělské podniky na venkově	69
3.3 Obce	70
3.4 Místní akční skupiny	71
3.5 Občanská sdružení, zájmová sdružení a poradenská střediska	72
3.6 Ostatní subjekty	75
3.7 Spolupráce subjektů	76
Závěr	78
Summary	81
Seznam použité literatury	83
Seznam použitých internetových zdrojů	85
Seznam zkratk	86
Seznam grafů	88
Seznam tabulek	89

Úvod

Vstup České republiky do Evropské unie vnímám, jako zásadní moment v dějinách našeho státu. Podle mého názoru přináší Evropská unie mnoho možností pro rozvoj všech oblastí. Jednou z oblastí, kterých se podmínky Evropské unie dotýkají nejvíce, je právě zemědělství. Zemědělství nelze chápat pouze jako odvětví, zajišťující výrobu potravin pro lidskou spotřebu. Naopak je potřeba na něj nahlížet jako na odvětví, které zastává hned několik funkcí. Jednou z nich je vliv zemědělství na životní prostředí. Prostřednictvím nastolených podmínek pro hospodaření v tomto odvětví můžeme přímo ovlivňovat, v jakém prostředí budeme žít. Další podstatnou funkcí zemědělství je zajištění pracovních míst, tudíž i příjmů převážně ve venkovských oblastech, které hrají v tomto tématu zásadní roli. Takto vnímá zemědělství Evropská unie, přičemž svůj záměr realizuje prostřednictvím Společné zemědělské politiky.

Tato práce se zabývá dopady této politiky na české zemědělství, přičemž se soustřeďuje na region Střední Morava. Toto vymezení oblasti jsem zvolila, abych poukázala na vztah zemědělství k rozvoji regionu, kterým se zabývá převážně regionální politika. Dalším důvodem byl potenciál k rozvoji tohoto území, protože se jedná o oblast s velmi vhodnými podmínkami pro zemědělství a lidé zde mají k této oblasti stále kladný vztah. I přesto se však toto odvětví v poslední době potýká s problémy, tudíž je zapotřebí využít právě finančních podpor, které poskytuje Evropská unie.

Cílem práce je nastínění vlivu Společné zemědělské politiky na tento region, převážně v oblasti poskytovaných dotací. Práce si klade za cíl zjistit, do jaké míry jsou tyto prostředky využívány zemědělskými subjekty i jinými aktéry rozvoje venkova, jakým způsobem je využívají a jaký mají dopad na celkový rozvoj studovaného regionu. Práce se zabývá převážně obdobím 2007 až 2013, přičemž jsou nejčastěji použita data, vztahující se k roku 2013. Práce se tudíž příliš nezabývá novým programovým obdobím 2014 až 2020, a to z toho důvodu, že se podmínky pro toto období v mnoha oblastech v současné době zavádí, a tudíž není možné získat dostatek informací.

Toto téma jsem si vybrala, protože se řadím mezi ty, kterým není jedno, v jakém prostředí žijí, jak kvalitní potraviny konzumují a jak kvalitně tráví svůj volný čas. Tudíž mě tato oblast zajímá a zároveň se řadím mezi příznivce myšlenky Společné zemědělské politiky, i přesto, že jsem si vědoma určitých negativních dopadů, které s sebou přináší. Dalším důvodem pro výběr tématu byl fakt, že Společná zemědělská politika představuje v současné době velmi diskutované téma, tudíž se stává aktuálním a vhodným pro zpracování.

Práce je rozdělena na tři základní části. První část se zabývá Společnou zemědělskou politikou, jako jednou z politik Evropské unie. Je zde zpracován její vývoj v období od jejího vzniku do současnosti. Tato část teoreticky popisuje podmínky a nástroje využívané Společnou zemědělskou politikou a slouží k vysvětlení pojmů a okolností, tak aby bylo možné správně pochopit druhou část práce. Ve druhé části se práce věnuje nejprve charakteristice zkoumaného regionu a později znázorňuje rozvoj tohoto regionu na základě podmínek Společné zemědělské politiky. V poslední části je znázorněn dopad těchto podmínek na konkrétní subjekty, které využívají dotace v rámci Společné zemědělské politiky. Současně je práce koncipována tak, aby ukázala, že má toto téma velice široký rozměr, tudíž se nejprve věnuje Evropské unii jako celku, dále České republice, poté regionu Střední Morava a nakonec konkrétním podnikům, společnostem a organizacím, společně s postoji konkrétních občanů.

Na téma Společné zemědělské politiky existuje mnoho zdrojů, ze kterých bylo v průběhu psaní práce možné čerpat. Tomuto tématu se stále věnuje mnoho autorů, proto jsou díla převážně aktuální. Zároveň bylo možné čerpat z internetových portálů Státního zemědělského intervenčního fondu nebo Ministerstva zemědělství, kde jsou dostupné taktéž velice aktuální informace. Již podstatně méně informací bylo možné získat pro zvolený region. Z tohoto důvodu jsem pro zpracování použila data, která mi byla poskytnuta na základě osobního rozhovoru s pracovníky Státního zemědělského intervenčního fondu v Olomouci. Dále jsem čerpala informace z výročních a hodnotících zpráv dostupných z internetu. Ve druhé části práce jsem využila metodu komparace, přičemž jsem srovnávala údaje, vztahující se ke krajům, které jsou součástí

studovaného regionu. Pro zpracování poslední části jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Výsledky tohoto šetření jsem využila pro nastínění dopadů na konkrétní zemědělský podnik, působící v tomto regionu. Jednalo se tedy o modelování chování určitého podniku v souvislosti s fungováním Společné zemědělské politiky.

1. Vývoj Společné zemědělské politiky EU

1.1 Vznik Společné zemědělské politiky

Společná zemědělská politika (SZP) je nejstarší a zároveň nejvíce kontroverzní politikou Evropské unie. Již v poválečném období, kdy se Evropa potýkala s problémy na straně dodávky potravin, bylo zřejmé, že bude zapotřebí vytvořit systém, který zajistí především plynulou dostupnost zemědělských výrobků a zemědělskou soběstačnost států. Mezi hlavní cíle zemědělské politiky, jako součásti společného trhu, se podle Smlouvy o EHS¹ z roku 1957 řadí zvýšení produkce zemědělské výroby prostřednictvím technického pokroku, zabezpečení dostatečných příjmů lidem pracujícím v oblasti zemědělství, a to takových, aby byly srovnatelné s příjmy z průmyslových činností, a aby se zabránilo odlivu obyvatelstva do měst, což by s sebou přinášelo zvýšení nezaměstnanosti. Dalšími cíli jsou stabilizování trhů a zajištění úměrných spotřebitelských cen. Společenství se snažilo vybudovat volný trh se zemědělskými produkty tak, aby zároveň řídil obchod se státy, které nejsou členy Společenství, a které by mohly ohrozit domácí výrobu.

I přesto, že je evropské zemědělství značně rozdílné, SZP pomohla vyřešit základní problémy vzniklé v období po druhé světové válce. Na druhé straně však zavedení SZP vedlo k nepřiměřené nadprodukci a ke zvyšujícím se konfliktům mezi členskými státy a zároveň mezi státy a Evropskou komisí. Vzhledem k tomu, že zemědělský sektor vyžadoval velké finanční náklady, začal se zde projevovat značný politický rozměr. Komise se proto snažila o reformu této politiky, nýbrž až do 90. let marně.

Smlouva o EHS popisuje zavedení SZP pouze stručně, proto bylo zapotřebí určit celkové potřeby evropského zemědělství a zároveň zpracovat zásady

¹ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství podepsaná v Římě

a mechanismy, podle kterých bude společná politika fungovat. Pro tento účel byla v roce 1958, svolána konference v italském městě Stresa, na které se členské státy shodly na hlavním nástroji pro regulaci společného trhu. Jednalo se o ceny zemědělských výrobků, které budou schvalovány Radou ministrů na návrh Evropské komise.

Dalším důležitým bodem jednání na konferenci, bylo určení tří základních principů SZP. Prvním principem je založení společného trhu, který bude fungovat na základě volného pohybu zemědělských produktů mezi státy Společenství, což bylo doprovázeno odstraněním překážek, jako jsou cla, kvóty, apod. Druhým principem je preference Společenství, tedy preference výrobků vyrobených na území EHS. S tím i související podpora evropských výrobců a jejich ochrana před konkurencí vzniklou v oblasti dovozu výrobků z nečlenských zemí Společenství, a zároveň podpora vývozu na světový trh, prostřednictvím dovozních cel a vývozních dotací. Třetím principem je finanční solidarita, která je založena na poskytování finančních dotací domácím producentům. Na financování této oblasti přispívají všechny členské státy společně, bez ohledu na produktivitu jejich zemědělství. Ustanovení těchto základních principů fungování SZP bylo velmi důležitým krokem, což dokazuje i fakt, že se těmito zásadami částečně řídí i současná SZP, a to i přesto, že do této doby prošla množstvím zásadních reforem.

Je zapotřebí zmínit, že dohoda o mechanismech SZP byla uzavřena na základě tzv. kompenzačního principu. Vzhledem k tomu, že jsou členské státy různě orientované, tedy na jedné straně zemědělské státy jako je Francie, a na druhé straně průmyslově orientované státy jako je Německo, bylo potřeba přizpůsobit mechanismus SZP tak, aby vyhovoval všem zemím Společenství. Z ustanovených principů SZP vyplývá, že hlavním zdrojem zemědělských výrobků jsou pouze členské státy, což představuje pro zemědělsky orientované státy odbyt jejich výrobků za garantované ceny, tudíž i dostatečné příjmy zemědělců. Výrobky poskytované za tyto ceny by byly na světových trzích nekonkurenceschopné. Na opačné straně se však objevují průmyslově orientované země, pro které zákaz dovozu výrobků ze světového trhu za nízké ceny, představuje značnou finanční ztrátu. Tato ztráta však byla těmito zemím kompenzována jednotným trhem průmyslových výrobků. Postupem času se však ceny

zemědělských výrobků stále zvyšovaly a kompenzace průmyslových zemí se naopak snižovala. Toto nevýhodné postavení průmyslových zemí Společenství později vedlo k rozporům.

1.2 Financování SZP

Dalším důležitým krokem zavedení SZP, byl vznik Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EAGGF)² v roce 1962, jako hlavního finančního nástroje SZP. Podle Fajmona³ byl tento fond zřízen převážně pro podporu zemědělské výroby a cen zemědělských výrobků, ale také k zajištění stabilních příjmů zemědělcům. Příjmy fondu představovaly variabilní poplatky, daně z cukru a glukózy a odvody zemědělců za spoluodpovědnost. Výdaje fondu byly rozděleny do dvou sekcí. První sekce zvaná záruční, představovala 92 % výdajů na SZP. Jednalo se o financování veškerých výdajů na intervenční opatření a vývozní podpory. Druhou sekcí se stala tzv. orientační sekce, ze které plynuly výdaje v rámci strukturální politiky a politiky rozvoje venkova. Tato sekce byla na rozdíl od sekce záruční řízena zásadou spolufinancování. Z tohoto rozdělení plyne také rozdělení SZP na dva základní pilíře. Prvním pilířem jsou přímé platby a podpory cen, druhým pilířem je rozvoj venkova.

Důležitou změnu ve financování SZP přinesl víceletý rámec pro období 2007 až 2013. Součástí tohoto rámce je zemědělský rozpočet a rozpočet na rozvoj venkova, životního prostředí a rybolovu. Na základě těchto změn byl Evropský zemědělský orientační a záruční fond rozdělen na dva dílčí fondy: Evropský zemědělský záruční fond (EAGF⁴) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD⁵). EAGF slouží k financování intervenčních zásahů a k podpoře příjmů. Jeho roční rozpočet, v tomto období, činil 47 miliard EUR. EAFRD financuje zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství, zlepšování kvality života na venkově, apod.

Nové změny ve financování SZP přinesla také Lisabonská smlouva z roku 2009. Jednalo se o otázku rozhodování o výdajích v zemědělské oblasti. Lisabonská

² EAGGF (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund)

³ FAJMON, H. *Společná zemědělská politika a český venkov*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-999-0

⁴ EAGF (European Agricultural Guarantee Fund)

⁵ EAFRD (European Agricultural Fund for Rural Development)

smlouva určila, že v této oblasti budou rozhodovat oba rozpočtové orgány, tedy Evropský parlament i Rada společně.

Co se týká současného stavu financování SZP, můžeme konstatovat, že se výdajová položka na SZP stále snižuje. Podle Massota⁶ představovaly výdaje na SZP v 80. letech 66 % rozpočtu Společenství, přičemž v současném finančním rámci představují pouze 37,8 %.

Pro zprostředkování finančních podpor z EU byl pro účely ČR zřízen Státní zemědělský intervenční fond (SZIF), který zajišťuje finanční zdroje plynoucí z EAGF, EAFRD i národní dotace určené na podporu českého zemědělského sektoru.

1.3 Nástroje tržní regulace

Pro plnění cílů SZP bylo v minulosti využito několik nástrojů. V současné době se SZP soustřeďuje převážně na regulaci v oblasti trhů a naopak intervenční nástroje jsou vnímány jako tzv. záchranné sítě, využívané v případě krizové situace.

- **Regulace zahraničního obchodu**

Otázkou regulace zahraničního obchodu se zabýval, již v roce 1961, Sicco Mansholt, který představil tzv. systém variabilních přírážek. Jednalo se především o cla, která dopadala na výrobky dovezené ze zahraničního trhu. Touto přírážkou se vyrovnala cena domácích výrobků se zahraničními výrobky, což zabezpečovalo konkurenci na společném trhu.

V roce 1968 byla zavedena celní unie, která vznikla zrušením veškerých překážek obchodu mezi členskými zeměmi a nastolením společné obchodní politiky vůči nečlenským zemím, a to prostřednictvím zavedení společného celního sazebníku.

Vzhledem k tomu, že se Společenství potýkalo s nadprodukcí a bylo potřeba jejího vývozu, představovaly variabilní přírážky dotace pro zemědělce, kteří své výrobky vyváží mimo území Společenství. Díky těmto dotacím mohl vývozce snížit vysokou cenu výrobku, čímž se stal výrobek konkurenceschopný na zahraničním trhu.

⁶ MASSOT, A . *Financování společné zemědělské politiky* [online]. cit. 2015-1 -22. Dostupné z : http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5_2_2.html .

Kvůli tomuto systému se však Společenství dostalo do sporu se Světovou obchodní organizací (WTO), která viděla tento systém jako porušení volné soutěže.

- **Garanční ceny**

Po zavedení celní unie ve Společenství, následovala další etapa zavedení SZP. Jednalo se o dohodu o cenách. Určení správné výše ceny zemědělských výrobků je pro SZP velice důležité. Jak se později ukázalo, určování cenové hladiny bylo značně obtížné, a to převážně proto, že při jednání o cenách bylo zapotřebí souhlasu všech členských států jednomyslně.

Systém cen ve SZP rozdělujeme na tři základní typy cen, kterými jsou cílová, prahová a minimální (intervenční) cena. Každá z cen má však jiný význam. Cílovou cenu určuje Rada ministrů pro potřeby orientace veřejnosti a zemědělců na trhu. Touto cenou se vyjadřuje hodnota výroby na trhu. Cena používaná pro dovezené výrobky ze zahraničí se nazývá cena prahová. Tato cena zároveň pomáhá stanovit výši dovozního cla. Za nejdůležitější cenu je však považována cena intervenční, neboli minimální cena za kterou intervenční fond odkoupí zemědělskou produkci v případě nadprodukce a sníženého zájmu o výrobky. Souhrnně se tedy jedná o garantované ceny.

Podle Pitrové⁷ se však systém garantovaných cen v minulosti potýkal s množstvím problémů. Jsou to právě ceny, které v 80. letech způsobily vážnou krizi ve Společenství, která vedla téměř k bankrotu. S řízením společného trhu prostřednictvím cen sice souhlasily všechny členské státy, avšak později se ukázalo, že z důvodu rozdílnosti členských zemí a především z důvodu stále se zvyšujících cen zemědělských výrobků, není možné tímto nástrojem docílit efektivního společného trhu. Kvůli vysokým intervenčním cenám, které představovaly pro zemědělce nulové riziko a naopak stoprocentní jistotu prodeje výrobků, vznikla na celém území Společenství v 80. letech nadprodukce. Evropská komise v rámci intervence odkupovala od zemědělců jejich produkci, čímž se výroba stále zvyšovala až na neúnosnou hranici.

⁷ PITROVÁ, M. FIALA, P. *Evropská Unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2

Tuto situaci se Společenství snažilo řešit převážně vývozem, avšak vývoz zemědělských výrobků do zahraničí za vysoké ceny představoval další výdaje, potřebné na vyrovnání cenových hladin na domácím a zahraničním trhu. Zároveň s těmito opatřeními, vedoucími k deformaci trhu, nesouhlasila WTO. Nejvýhodnějším řešením se zdálo potraviny zničit, darovat nebo prodat jako krmivo pro zvířata. Deformace cen však působila převážně na spotřebitelské ceny. Například v roce 1984 mezi cenou másla na trhu Společenství a na trhu zahraničním vznikl rozdíl až 50 %.

- **Produkční kvóty**

Prostřednictvím produkčních kvót, EU omezuje objem produkce některých zemědělských výrobků. Tyto kvóty se týkají především výroby cukru a mléka. Omezení probíhá ve dvou režimech. Prvním režimem je omezení celkové produkce, s návazností na snížení či odebrání dotace, v případě nedodržení předepsaných kvót. To může být doprovázeno také případnými sankcemi. Druhým režimem je omezení produkce pouze na určitý objem. Část produkce, která je vyšší než stanovená kvóta, nepodléhá nadále finanční podpoře. Zavedení kvótního systému mělo dopad na stabilizaci cen evropského trhu, a jeho smyslem bylo především snížení výdajů v rozpočtu Společenství, současně s udržením vysokých intervenčních cen.

- **Kompenzační platby**

Kompenzační platby hrají v oblasti financování SZP z evropského rozpočtu hlavní roli. Existují tři základní druhy kompenzačních plateb: přímé platby, kompenzační platby za produkci ve znevýhodněných oblastech (LFA⁸) a platby zemědělcům za agro-environmentální opatření.

Přímé platby byly zavedeny jako nástroj zajišťující zemědělcům dostatečné příjmy v situaci, kdy se postupně snižuje výše garančních cen. V minulosti existovaly přímé platby poskytované v návaznosti na produkci. Tento systém se však později projevil jako neefektivní, a to z toho důvodu, že vznikala nadprodukce. Zemědělci byli podporováni podle toho, kolik vyprodukují, nikoliv podle toho, jak kvalitní je jejich výroba, tudíž se zde projevoval také neblahý efekt výroby na životní prostředí. Proto byl

⁸ LFA = Less Favoured Areas

v roce 2003 zaveden nový systém udělování finančních podpor. Tento systém nazýváme také jako režim jednotné platby na farmu (SPS – Single Payment Scheme). Všechna odvětví jsou tudíž podporována stejnou částkou, zajišťující stabilní příjmy zemědělcům a volnost v rozhodování. Státy, které se staly součástí EU až po roce 2004, stejně jako ČR, mají možnost využívat zjednodušeného systému, tzv. režimu jednotné platby na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme). Členské státy mohou část plateb ponechat vázanou na produkci, avšak do budoucna by se měl tento jev vytratit. Zemědělci žádající o tento druh finanční podpory, musí dodržovat pravidla politiky Cross-compliance, která jsou popsána níže.

Pro konkrétnější znázornění přímých plateb v ČR můžeme konstatovat, že v roce 2009 představovala sazba SAPS 3072,70 Kč/ha. V roce 2013 se již jednalo o částku 6068,88 Kč/ha. Celá část této podpory je vyplácena z finančních prostředků EU. Podle Večeřové⁹ se v roce 2013 jednalo o částku ve výši 21,429 miliard Kč, což je o více než 2 miliardy více než v roce 2012, kdy sazba SAPS činila 5387,30 Kč/ha. Zde můžeme pozorovat rostoucí tendenci sazeb SAPS, která vede k vyrovnání sazeb mezi starými a novými členskými státy EU.

V současné době se přímé platby zemědělcům stále snižují, díky tomu vzniká finanční rezerva, která může být využita na stabilizaci trhu v případě krize nebo k financování tzv. mimořádných opatření, které přijímá Evropská komise. Pokud k těmto případům nedojde, bývá rezerva přidělena zemědělcům. V letech 2014 až 2020 se jedná o částku 2 800 milionů EUR.

V ČR jsou součástí přímých plateb SAPS také národní doplňkové platby (Top-Up) vztahující se na výrobu některých komodit, hrazené plně z rozpočtu ČR. Jedná se o komodity, které byly znevýhodněny zjednodušeným systémem SAPS, na rozdíl od systému SPS, zavedeném ve starých členských zemích EU. Konkrétně můžeme zmínit například platbu na brambory pro výrobu škrobu, platbu na přežvýkavce či platbu na chmel. Doplňková platba je zemědělcům vyplácena pouze v případě přidělení finanční podpory SAPS. Od roku 2013 nazýváme platby Top-Up

⁹ VEČEŘOVÁ, D. *Ministr zemědělství Miroslav Toman schválil sazbu v rámci jednotné platby na plochu zemědělské půdy* [online]. cit. 2015-2 -10. Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2013_ministr-zemedelstvi-miroslav-toman-2.html .

jako Přechnodné vnitrostátní podpory (PVP). V tomto roce jejich sazba představovala například pro chmel 6 556,52 Kč/ha nebo pro škrob 2 208,92 Kč/tunu.

Ostatní dva druhy plateb představují kompenzaci za různá omezení zemědělské výroby a jsou součástí druhého pilíře SZP, tedy Programu rozvoje venkova. Vzhledem k tomu, že se podmínky v oblastech různých evropských států značně liší, je zapotřebí zabránit vylidnění méně příznivých zemědělských oblastí, které by v případě nezavedení těchto podpor vzniklo.

Platby zemědělcům, hospodařícím v méně příznivých (LFA) a horských oblastech, jim zajišťují dostatečné příjmy a orientují se na ochranu krajiny v těchto oblastech. Podpory LFA jsou vypláceny na travní porosty, čímž se EU snaží kromě zajištění příjmů také o restrukturalizaci venkovských oblastí, vedoucí k podpoře chovu hospodářských zvířat, která travní porosty využívají. Součástí podpor jsou také platby na hospodaření v oblastech národních parků a chráněných krajinných oblastí. Tuto oblast nazýváme Natura 2000. Vzhledem k tomu, že je hospodaření na tomto území značně složité, a to kvůli nemožnosti hnojení, bylo potřeba zemědělskou činnost v této oblasti taktéž finančně podpořit, aby nedošlo k jejímu opuštění.

Platby na agro-environmentální opatření slouží ke správnému využívání zemědělské půdy, a to v souladu s ochranou krajiny a životního prostředí. Tato opatření jsou realizována na základě pětiletých závazků.

- **Společná organizace trhu (STO)**

Pro regulaci nabídky zemědělských výrobků bylo zavedeno 21 společných organizací trhu, jako velmi důležitý tržní mechanismus. Pro každé zemědělské odvětví byl tedy stanoven různý režim finanční podpory, založený na dodržování opatření spojených s výrobou a obchodem s výrobky. Cílem zavedení STO bylo zabránit nadprodukcii, současně se zamezením deformace cen zemědělských výrobků.

Po roce 2007 bylo těchto 21 společných organizací trhu sloučeno. Vznikla jediná společná organizace trhů, vztahující se na všechny druhy zemědělských výrobků. SZIF definuje SOT takto: „*Společné organizace trhů (SOT) aplikuje EU u vybraných zemědělských komodit, u nichž závazným způsobem stanovuje některé podmínky výroby*

*a obchodu a podporuje je některými intervenčními zásahy, dotacemi, licenční politikou při dovozu a vývozu zemědělských komodit z a do třetích zemí, úpravou obchodních podmínek apod. Cílem je minimalizovat výkyvy v nabídce jednotlivých komodit a tím i v cenách placených zemědělcům a rovněž stabilizovat ceny pro konečného spotřebitele.*¹⁰

Mezi nástroje využívané v oblasti SOT patří také produkční kvóty. Konkrétně v oblasti cukru je důležité zmínit, že kvótní režim tohoto odvětví skončí 30. září 2017. V oblasti s mlékem byl tento režim již zrušen a nahrazen přijetím tzv. minibalíčku pro odvětví mléka, který upravuje smluvní vztahy mezi zemědělci a zpracovateli mléka. Součástí SOT jsou současně programy na podporu dodávky ovoce do škol nebo na podporu včelařství.

1.4 Reformy SZP

I přesto, že SZP splnila své počáteční cíle a jevila se původně jako úspěšná, objevily se problémy spojené s nadprodukcí zemědělských výrobků a se stále se zvyšujícími výdaji na SZP. Příspěvky členským státům nebyly udělovány spravedlivě, což vedlo ke snížení váhy zemědělského sektoru v ekonomice. *„Podíl zemědělství na tvorbě HDP se snížil z 5 % v roce 1973 na 2,1 % v roce 2000 a počet osob zaměstnaných v zemědělství poklesl z 13,4 milionů v roce 1973 na 6,9 milionů v roce 2000, tedy na 4,5 % veškerého ekonomicky činného obyvatelstva EU.*¹¹ Z těchto důvodů byla SZP často kritizována, a proto bylo zapotřebí tento systém reformovat.

Mansholtův plán

První pokus o reformu zemědělské politiky se objevil 19. prosince 1968. Jednalo se o dokument s názvem Zemědělství 1980, vypracovaný komisařem Sicco Mansholtem, též nazývaný tzv. Mansholtův plán. Cílem tohoto programu bylo zastavení růstu cen v zemědělství prostřednictvím přímých dotací a zefektivnění zemědělské produkce. Mansholtův plán se však setkal s odporem zájmových skupin. V roce 1972

¹⁰ SZIF.CZ. *Společná organizace trhu* [online]. cit. 2015-2 -15. Dostupné z : <http://www.szif.cz/cs/sot> .

¹¹ BusinessInfo.cz. *Společná zemědělská politika EU* [online]. cit. 2015-2 -15. Dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/spolecna-zemedelska-politika-evropske/1000521/4234/>.

Rada přijala tzv. miniplán. Jednalo se o přijetí tří základních směrnic, které napomohly posílit výdaje na přímé podpory, avšak přijetí tohoto plánu stále nevedlo ke snížení nadprodukce zemědělských výrobků.

Dohoda z Fontainebleau

Důležitým milníkem v řešení výše zmíněných problémů SZP se stal summit ve Fontainebleau, který se uskutečnil v červnu roku 1984. Vzhledem k tomu, že Společenství stálo před „jižním“ rozšířením, bylo zapotřebí docílit stabilního rozpočtu. Dohoda z Fontainebleau usilovala o snížení výdajů na SZP a o navýšení příjmů rozpočtu Společenství. V návaznosti na dohodu z Fontainebleau byla v roce 1985 vypracována tzv. Zelená kniha, nazývaná též Budoucnost zemědělství ve Společenství. Tímto dokumentem se Komise snažila docílit stability evropského rozpočtu prostřednictvím snížení výroby v problémových sektorech. V následujícím období však náklady na SZP stále rostly, až se v roce 1988 evropské zemědělství dostalo do vážné krize, způsobené nadměrnou finanční zátěží rozpočtu Společenství.

Tato situace vyžadovala řešení, a proto byl tohoto roku sjednán mimořádný summit v Bruselu, kde byl přijat plán na celkovou přeměnu financování SZP, nazvaný Delorsův balík I. Na tomto summitu se rozhodlo například o limitu výdajů na SZP, který neměl přesáhnout 74% hodnoty meziročního nárůstu HNP Společenství. Situaci se však podařilo zlepšit jen dočasně. Výdaje na SZP začaly znovu růst po snížení cen výrobků na světových trzích, což vedlo k dalším výdajům na vývozní dotace.

McSharryho reforma

Dalším problémem, který vedl k následující reformě, je konflikt Společenství s významnými světovými exportéry potravin v rámci GATT¹² a taktéž s WTO. Členové GATT, a především USA, požadovali po Společenství celkové zamezení finanční podpory vývozu, které považovalo za dumping na světových trzích. K zásadnímu konfliktu došlo v průběhu Uruguayského kola GATT v roce 1986, na kterém byla přijata definice tří typů zemědělských podpor, které byly rozděleny na

¹² GATT: General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda na clech a obchodu)

základě deformačních vlivů na zemědělský trh. Bylo tedy zapotřebí SZP zásadně reformovat a nastavit nová pravidla pro její fungování.

Tabulka 1: Rozdělení finančních nástrojů SZP

	Míra deformačních účinků	Konkrétní nástroje
Zelený box	Minimální deformační vlivy	Platby oddělené od produkce, podpora vědy a výzkumu
Modrý box	Dočasně tolerované podpory s nižšími deformačními vlivy	Přímé (kompenzační) platby
Jantarový box	Podpory zásadně deformující trh, povinnost jejich snížení	Přímá podpora cen, importní kvóty, cla, exportní subvence

Zdroj: Vlastní zpracování podle informací z díla *Agrobyznys v rozvoji regionu*¹³

Na tyto problémy reagovala reforma nazvaná McSharryho z roku 1992. Cílem této reformy bylo získat konkurenční postavení evropských zemědělských výrobků na světových trzích pomocí snížení intervenčních cen. Snížení těchto cen bylo kompenzováno přímými platbami zemědělcům, které nebyly zavedeny pro podporu produkce, nýbrž za ponechání půdy ladem, za méně časté používání hnojiv, apod. Tato změna ve financování představovala hlavní změnu, kterou McSharryho reforma přinesla. Jednou z částí reformy, je také program usilující o snížení zaměstnanosti v oblasti zemědělství. Důvodem je fakt, že podle zprávy Evropské komise z roku 1991 bylo až 4 miliony zemědělců starších 65 let.

McSharryho reforma představovala dva základní dokumenty, zpracované Evropskou komisí, nazvané Rozvoj a budoucnost SZP. Reforma si kladla za cíl v první řadě zpracovat analýzu finančních prostředků, vynakládaných na SZP, čímž se snažila zjistit efektivitu jejich rozdělení. Šetření vedlo k názoru, že finanční prostředky plynou pouze do rukou velkých producentů, a že SZP neuspokojivě působí na životní prostředí. Proto byl systém financování SZP označen jako neefektivní.

Na základě tohoto zjištění přinesla reforma tři základní principy řešení neuspokojivé situace. Prvním principem bylo přidělování finanční podpory SZP v souladu s fungováním ostatních politik Společenství. Druhý princip představoval

¹³ BEČVÁŘOVÁ, V., TAMÁŠ, V., ZDRÁHAL, I. *Agrobyznys v rozvoji regionu – 1. díl*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. ISBN 978-80-7509-040-9

možnost navýšení produkce zemědělských výrobků Společenstvím pouze v případě zvýšení odbytu. Třetím principem bylo uznání zásad volného obchodu, současně se zachováním základních principů SZP.

V roce 1997 následoval další důležitý moment ve vývoji SZP. Jednalo se o přijetí nového finančního náhledu Společenství pro období od roku 2000 až 2006, zpracovaném v dokumentu Agenda 2000. Součástí dokumentu byly zároveň body, týkající se další reformy Společenství. Tato reforma byla zaměřena převážně na rozvoj venkova a péči o životní prostředí. Bylo zapotřebí, aby se zemědělské výrobky staly konkurenceschopnější na domácích i zahraničních trzích, a aby se zlepšila jejich kvalita a zdravotní nezávadnost. Snahou bylo propojit rozhodování o SZP s ostatními politikami Společenství.

V důsledku zavedení této reformy vznikl samostatný pilíř SZP, kterým se stal právě rozvoj venkova. Co se týká finančního rámce, bylo rozhodnuto o horním limitu výdajů na SZP, který činil 42,5 miliard EUR.

Vliv reformy na SZP do roku 2003

Můžeme konstatovat, že základním posláním reformy SZP byla přeměna finanční podpory zemědělců od podpory produktů, tedy pevně garantovaných cen, na přímé podpory zemědělců, bez návaznosti na vyprodukované množství výrobků. Tyto podpory měly zajistit přijatelnou životní úroveň lidem pracujícím v zemědělském sektoru. Reformy se dále snažily vyřešit problémy, vzniklé mezi Společenstvím a GATT, tedy zvýšit konkurenceschopnost evropské produkce na světových trzích, prostřednictvím snížení cenových podpor u vybraných produktů. Použitím několika nástrojů se Společenství snažilo o snížení vzniklé nadprodukce, zlepšení životního prostředí a rozvoj venkova. Právě rozvoj venkova se stal v roce 1999 tzv. druhým pilířem SZP. V průběhu času se začal přikládat zvláštní význam kvalitě a nezávadnosti potravin a zároveň také zacházení se zvířaty a ochraně životního prostředí, což vedlo k zavedení několika ekologických cílů do SZP.

Vývoj SZP po roce 2003

V roce 2003 proběhla revize cílů, stanovených reformou z roku 1999, a následně byla navržena její úprava. Bylo zapotřebí docílit stavu, kdy se zemědělský producent bude orientovat na trhu podle poptávky po zboží, a nebude produkovat výrobky, o které spotřebitelé nejeví zájem. Tato reforma s názvem Fischlerova (Mid-term Review), se soustředila převážně na několik oblastí:

- *Odstranění vazby na produkci (decoupling)* – zavedení jednotné platby na farmu, tzv. Single Payment Scheme (SPS), zemědělci dostávají místo více plateb pouze jednu platbu, což by mělo vést ke snížení objemu produkce
- *Respektování standardů (Cross-compliance)* – platby jsou udělovány na základě splnění několika určených standardů, které se týkají životního prostředí, zacházení se zvířaty, veřejného zdraví, apod., podle Machálka¹⁴ je možno při nedodržování daných ekologických a zemědělských pravidel, udělit zemědělci sankci prostřednictvím snížení přímých dotací, a to o 3 až 5 %, přičemž při opakovaném porušení pravidel se sankce zvyšuje na 15 %, 20 % a následně nastává úplné odebrání dotací
- *Systém povinné modulace* – část přímých podpor zemědělců bude přesunuta do fondů na rozvoj venkova a použita na podporu mladých farmářů, zkvalitnění potravin, nové technologie, apod.
- *Finanční degresivita* – z přímých plateb zemědělců se bude progresivně odvádět část prostředků, což bude v důsledku znamenat, že platby na farmu se budou každý rok postupně snižovat, a takto uspořené prostředky se využijí na podporu venkova, tato opatření se netýkají farmářů s udělovanou podporou nižší než 5000 EUR, což napomůže k vyrovnání rozdílů, vzniklých nerovnoměrným udělováním dotací
- *Zavedení poradenského servisu* – zavedení tzv. auditu farem napomáhá farmářům správně aplikovat standardy správného hospodaření v oblasti Cross-compliance, tato oblast se týká zemědělců s podporou vyšší než 15 000 EUR

¹⁴ MACHÁLEK, E ., PĚLUCHA, M ., A KOL. *České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci*. Praha: Ireas, 2008. ISBN 978-80-86684-52-9 .

- *Evropský zemědělský orientační a záruční fond pro zemědělství (EAGGF)* – tento fond byl rozdělen na dva dílčí fondy, a to na Evropský zemědělský záruční fond (pro přímé platby) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

Součástí této reformy jsou i další dílčí reformy v oblastech určitých komodit, jako jsou mléčné výrobky, obiloviny, rýže, ovoce, apod. Tyto dílčí reformy se týkají snížení intervenčních cen výrobků.

Na reformu z roku 2003 navazovala tzv. kontrola zdravotního stavu SPZ EU (Health Check), která vedla k zavedení nových opatření. Snahou těchto opatření bylo podle Machálka¹⁵ zavedení jednoduššího a zároveň efektivnějšího systému jednotných plateb, upravení tržních nástrojů tak, aby byly schopné lépe reagovat na nové příležitosti na trhu a na nové i stávající výzvy. Tato opatření byla přijata členskými státy v roce 2008.

Cross-compliance jako nástroj pro přidělování finančních podpor

Cross-compliance hraje důležitou roli ve vývoji SZP, a je nedílnou součástí reformy z roku 2003 i následného Health Check. Jedná se o dodržování určitých pravidel zemědělci, která vedou k ochraně zájmů všech členských států Společenství v oblasti zemědělství. Týká se udělování dotací z obou zemědělských fondů, tedy přímých dotací z fondu EAGF a dotací na rozvoj venkova z fondu EAFRD, prostřednictvím Programu rozvoje venkova pro období 2007-2013. S udělováním dotací jsou spojeny také sankce za nedodržování pravidel. Politiku Cross-compliance můžeme rozdělit na tři základní části. První částí je požadavek GAEC (Good Agricultural and Environmental Condition), který se týká dodržování zásad pro dobrý environmentální a zemědělský stav. Druhou částí je dodržování tzv. SMR standardů (Statutory Management Requirement), které se vztahují k životnímu prostředí, péči o zvířata, veřejnému zdraví, registraci hospodářských zvířat apod. Poslední částí je udržení minimální plochy pastvin na území členského státu.

¹⁵ MACHÁLEK, E. . PĚLUCHA, M. . *Kontrola zdravotního stavu SZP a přijatá opatření, reforma zemědělské politiky v podmínkách České republiky 2007-2013*. Praha: IREAS, 2009. ISBN 978-80-86684-55-0

Vývoj SZP po roce 2013

V roce 2013 prošla SZP doposud poslední reformou, která přináší zásadní změny pro fungování politiky v novém období 2014-2020. Reforma se týká převážně přímých podpor zemědělců, společné organizace trhů a rozvoje venkova. SZP bude nadále fungovat na základě rozdělení do dvou pilířů. Podle Fantyše¹⁶ byly pro první pilíř v tomto období vyčleněny finanční prostředky v celkové výši 317,2 miliard EUR, pro druhý pilíř se jedná o částku 101,2 miliard EUR. Spolu s doplňujícími prostředky se jedná o velkou část rozpočtu EU, která dosahuje celkem 435,6 miliard EUR.

Reforma z roku 2013 přináší změnu v poskytování přímých podpor zemědělců. Co se týká základních přímých podpor, jejich celková výše, poskytnutá jednomu podniku za rok, bude omezena na 300 000 EUR, a taktéž dojde k jejich snížení.

Česká republika bude nadále využívat přímé platby v podobě jednotné platby na plochu zemědělské půdy (SAPS), a to až do konce současného programového období. Přímé platby jsou však rozděleny na několik složek. Tento systém byl zaveden pro snížení rozdílů v poskytování podpor jak mezi jednotlivými producenty, tak mezi jednotlivými členskými zeměmi. Jedná se o základní přímou platbu na plochu, podporu na náklady vzniklé v souvislosti s ekologickými a environmentálními požadavky, tzv. ozelenění (greening) a platbu pro malé či mladé začínající zemědělce.

Vzhledem k tomu, že se EU snaží podporovat mladé zemědělce, poskytuje zemědělcům do 40 let, k základní platbě SAPS navíc podporu ve výši 25 % z udělené dotace SAPS. Další oblast, kterou EU podporuje, je péče o životní prostředí. Proto byla zavedena tzv. greeningová platba, jako součást přímých plateb. Tato podpora bude využívána zemědělci na tzv. ozelenění. Součástí ozelenění jsou také požadavky na diverzifikaci plodin. Například pro zemědělce, kteří obhospodařují ornou půdu v rozmezí 10 až 30 ha, platí pravidlo pěstování nejméně dvou různých plodin. Dalším prvkem ozelenění je také zachování určitého poměru tzv. trvale travnatých porostů. Pro podniky s výměrou nad 15 ha orné půdy se navíc vztahuje pravidlo, týkající se vymezení určitého poměru půdy na tzv. plochu využívanou v ekologickém zájmu

¹⁶ FANTYŠ, M. *Reforma Společné zemědělské politiky 2014-2020* [online]. cit. 2015-2-20. Dostupné z : http://www.apic-ak.cz/data_ak/12/v/KonferenceSZPbrozura.pdf.

(EFA). Podle Boháčkové¹⁷ je důvodem pro tato opatření fakt, že SZP podporuje snižování ploch orné půdy a naopak zvyšování ploch TTP, což je typické pro tržní ekonomiku. V období od roku 1990 do roku 2012 procento zornění kleslo o 4,4 %.

Co se týká konkrétních podporovaných komodit, můžeme konstatovat, že se jejich počet zvýšil.

Všechny tyto platby budou poskytovány jen aktivním zemědělcům po splnění podmínek programu Cross-Compliance. Aktivním zemědělcem se rozumí pouze ten zemědělec, pro kterého představuje jeho podnikání v oblasti zemědělství hlavní zdroj obživy. Tento požadavek se však netýká menších zemědělců, kteří čerpají přímé platby v celkové částce menší než 5000 EUR.

Je zapotřebí zmínit možnost členských států přesouvat finanční prostředky mezi oběma pilíři SZP. Členské země mohou 10 % získaných prostředků pro první pilíř, přesunout do pilíře pro rozvoj venkova (2. pilíř). V případě členských zemí, které nedosahují 90 % průměru přímých plateb EU, mohou naopak využít možnosti přesunutí 5 % prostředků z pilíře pro rozvoj venkova do prvního pilíře.

Další změny, které přináší reforma z roku 2013, se týkají nástrojů pro řízení trhu. Systém veřejných intervencí bude nadále fungovat jako tzv. „záchranná síť“, kterou je možno využít v případě krize či nestability trhů. Pro řešení této situace byla vytvořena rezerva, která vznikla ze snížení objemu prostředků poskytnutých v rámci přímých plateb. Předpokládá se taktéž zrušení všech opatření pro regulaci nabídky, jako jsou například kvóty v oblasti cukru.

1.5 Adaptace SZP na ČR

Již několik let před vstupem ČR do EU bylo zřejmé, že bude zapotřebí české zemědělství přizpůsobit podmínkám evropského zemědělství, tak aby byla adaptace SZP co možná nejjednodušší. Oblast zemědělství v České republice spadá do pravomoci Ministerstva zemědělství.

¹⁷ BOHÁČKOVÁ, I . LANDOVÁ, P . *Ekonomika agrárního sektoru*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze. ISBN 978-80-213-2525-8

Koncepce agrární politiky ČR na období od roku 1999

Ministerstvo zemědělství předložilo dokument s názvem Koncepce agrární politiky na období od roku 1999 do roku vstupu ČR do EU. Tato koncepce rozděluje období před vstupem ČR do EU na dva základní časové úseky. První úsek, Revitalizace, trvá od roku 1999 do roku 2001. V tomto období bylo cílem stabilizovat agrární sektor ČR a připravit zemědělství na institucionální změny. Druhý časový úsek, Adaptace, trvající od roku 2002 do roku vstupu do EU, si kladl za cíl přizpůsobit zemědělský sektor ČR podmínkám SZP ve všech oblastech. Koncepce byla vytvořena proto, aby napomohla dosažení konkurenceschopnosti zemědělského sektoru ČR na evropských i zahraničních trzích, a zároveň aby bylo dosaženo dostatečných příjmů pro zemědělce, a byly dodrženy závazky ČR v mezinárodním agrárním obchodu.

I přesto, že koncepce předpokládala především zvýšení efektivity zemědělské výroby, objevily se v tomto období i určité překážky. Mezi objevující se problémy patří podle koncepce devastace půdy, snížení konkurenceschopnosti českých zemědělských výrobků, zapříčiněné klesajícím objemem vývozu a méně příznivými podmínkami pro prodej výrobků na domácím trhu. V tomto období je ohroženo mnoho zemědělských podniků, což je spjato s hrozbou vylidňování venkova.

K naplnění cílů této koncepce napomáhala i finanční podpora ze strany EU, poskytovaná především z fondu SAPARD a to od roku 2000. Podle Fojtíkové¹⁸ ČR vyčerpala od tohoto roku do roku 2005 přidělené finanční prostředky ve výši 92,8 mil. EUR.

Koncepce agrární politiky ČR (2004-2013)

Dne 1. května 2004 vstoupila Česká republika mezi členské státy EU. V tomto období byla vypracována nová Koncepce agrární politiky ČR pro období od roku 2004 do roku 2013. V oblasti finančních zemědělských podpor plynoucích z EU do ČR se stal hlavním orgánem Státní zemědělský intervenční fond. Koncepce agrární politiky byla rozdělena na čtyři části. První část, nazvaná *Formulování základní strategie – vize pro zemědělství ČR*, popisuje globální situaci, problémy a výzvy českého zemědělství. Druhou částí je *Agrárně politický rámec pro zemědělství ČR v prostředí EU*, který se

¹⁸ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. . *Společné politiky EU*. Praha: C .H .Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-939-9

zabývá přímými platbami a ostatními finančními podporami zemědělství. Třetí část byla pojmenovaná *Koncepce zemědělské politiky ČR po vstupu do EU*. Poslední částí je část s názvem *Očekávané dopady Koncepce zemědělské politiky ČR po vstupu do EU do ekonomiky a struktury agrárního sektoru ČR*.

Koncepce agrární politiky ČR po vstupu do EU rozděluje období adaptace českého zemědělství na změny zavedené reformou SZP z roku 2003, na tři základní časové etapy. Toto rozdělení dále použijeme pro nastínění čerpání finančních podpor z EU Českou republikou.

V průběhu vstupní etapy, probíhající od roku 2004 do roku 2006, využívala Česká republika podpor několika způsoby: Přímé platby (SAPS), Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP), Operační program zemědělství a národní podpory. HRDP je strukturální program, financovaný ze záruční sekce Evropského zemědělského záručního a orientačního fondu. Snahou tohoto programu bylo zajistit udržitelný rozvoj zemědělství a venkova. Finanční podpora na HRDP představovala celkem 678,5 mil. EUR, přičemž Evropská unie se na této částce podílela 80 %. Druhým strukturálním programem byl Operační program Zemědělství. Cílem tohoto programu bylo posílení konkurenceschopnosti českého zemědělství. Finanční podpora na realizaci tohoto programu činila celkem 250,6 mil. EUR, přičemž 173,9 mil. EUR bylo financováno ze zdrojů EU. V následujících etapách, konkrétně v etapě přizpůsobení (2007 až 2010) a vyrovnání (2011 až 2013), ČR čerpala finanční prostředky prostřednictvím přímých plateb, Programu rozvoje venkova a z národních podpor. Co se týká Programu rozvoje venkova pro období 2007 až 2013, získala ČR finanční podporu ve výši 3 615 mil. EUR, přičemž 78 % částky plyne ze zdrojů EU.

Vzhledem k tomu, že ČR vstoupila do EU v období zavádění tzv. Fischlerovi reformy, bylo zapotřebí přizpůsobit české zemědělství těmto změnám. Co se týká přímých plateb, na ČR se vztahovalo určité přechodné období pro vyplácení těchto finančních podpor, a to s postupným zvyšováním až do roku 2013, kdy se rozdíl mezi stávajícími a nově přistoupenými státy v oblasti přímých plateb měly vyrovnat. Po vstupu ČR do EU, využívá ČR zjednodušený systém přímých plateb, tedy režim jednotné platby na plochu (SAPS). Od 1. ledna 2009 byl také v ČR zaváděn systém Cross-compliance. Jeho zavedení souviselo s vyplácením plné výše přímých plateb

a dalších dotací, například v oblasti rozvoje venkova. Dalším podmínkám, kterým se musela ČR přizpůsobit, jsou kvótní omezení na určitou zemědělskou výrobu. Podle Pohanky¹⁹ dostala ČR v roce 2006 pokutu ve výši 150 milionů korun za nedodržení těchto kvót v produkci mléka. ČR překročila svou produkci mléka konkrétně o 17 tisíc tun a stala se proto jednou z devíti pokutovaných zemí EU.

Důležitou změnou pro české zemědělství se stalo zavedení jednotné společné organizace zemědělských trhů (SOT), která byla zavedena taktéž Fischlerovou reformou.

Další důležitou reformou, týkající se ČR, je reforma cukerného pořádku z roku 2006. Vzhledem k tomu, že obchodování s cukrem se do této doby řídilo velmi zastaralými pravidly z roku 1968, bylo zapotřebí tato pravidla upravit. Mezi důvody reformy můžeme zařadit i neustálý tlak WTO, která požadovala zrušení vývozních podpor, poskytovaných Evropskou unií. Dovozní clo na cukr bylo v této době až 300%, proto se tento trh jeví jako výhodný pouze pro výrobce, nikoliv však pro spotřebitele, kteří musí platit za cukr vysoké částky. Vzhledem k tomu, že výrobci mají zajištěné garantované ceny, nemusí si dělat starosti s odbytem, proto je tento systém značně neefektivní. První návrh reformy byl pro ČR, stejně jako pro ostatní členské země EU, nepřijatelný. Jednalo se o nesouhlas zemí se snížením jak vývozní, tak i dovozní kvóty o 16 %. Toto opatření by však pro ČR představovalo, že by se musela stát dovozcem cukru, i přesto, že do této doby byla vývozcem. Důvodem je výše vývozní kvóty, která pro ČR představovala 3 %, po snížení o 16 % by tudíž musela ještě 13 % dovážet, aby docílila nasycení domácí poptávky. Po dlouhé diskuzi se však členské státy dohodly na nových pravidlech, která se zdála vyhovující pro všechny. Mezi hlavní změny, které reforma přinesla, patřilo snížení ceny cukru o 36 %, zavedení kompenzační platby výrobcům cukru a doplňkové platby zemím, které se vzdají 50 % své kvóty. Zavedení této reformy se promítlo v některých zemích často negativně. Také v ČR se v důsledku této reformy zavřelo několik cukrovarů, což bylo doprovázeno propouštěním zaměstnanců. O rok později byla reforma označena jako neefektivní, a to převážně z toho důvodu, že předpokládala, že se členské země vzdají mnohem

¹⁹ POHANKA, V ., TÁBORSKÁ, M . *Česko dostalo pokutu za překročení kvót na mléko* [online]. cit. 2015-2 -20 Dostupné z : <http://www.rozhlas.cz/zpravy/ekonomika/zprava/cesko-dostalo-pokutu-za-prekroceni-kvot-na-mleko--280624> .

většího objemu kvót. Novým nařízením Rady EU, se dodatečné platby za obětované kvóty zvýšily. Podle Königa²⁰ představovala kompenzační platba v hospodářském roce 2008/2009 částku 237,5 EUR na tunu obětované kvóty.

Po reformě STO s cukrem, následovaly reformy společného trhu s vínem a společného trhu s ovocem a zeleninou. Jako příklad implementace reformy společného trhu s ovocem a zeleninou na ČR můžeme zmínit evropský projekt s názvem *Ovoce do škol*, který se soustřeďuje na změnu stravovacích návyků dětí. Podle dat, získaných z informačního portálu projektu²¹, EU poskytuje v současné době na tento projekt 88 % prostředků, zbytek financuje Česká republika. Díky tomuto projektu již šestým rokem mohou žáci 1. až 5. třídy základních škol získat ovoce a zeleninu zcela zdarma. Finanční podpora tohoto projektu představuje pro ČR v současné době částku 3 124 660 EUR. Projektu se účastní celkem 3 741 škol.

České předsednictví v Radě EU

V roce 2009 následovalo české předsednictví v Radě EU. V průběhu předsednictví se ČR zabývala především otázkou zjednodušení SZP a kvalitou potravin. Dále se ČR soustředila také na budoucnost SZP a rozvoje venkova. Pro oblast budoucího vývoje SZP byla v roce 2009 vytvořena Skupina pro strategické otázky v zemědělství. O rok později tato skupina předložila dokument, s názvem *Vize českého zemědělství po roce 2010*. ČR taktéž vyjádřila podporu v oblasti reformy SZP, týkající se SZP po roce 2020. Požaduje spravedlivější a cílenější podporu zemědělského sektoru, ale nesouhlasí se stanovením stropů pro výši přímých plateb. V roce 2010 ČR zveřejnila dokument *Společná zemědělská politika po roce 2013 z pohledu ČR*.

1.6 Rozvoj venkova

V rámci postupného reformování SZP, bylo snahou stále více ustupovat od systému podporování cen a zavádět nástroje, které nedeformují agrární trh. Do popředí se tudíž dostává oblast venkova, která představuje celkem 90 % území všech

²⁰ KÖNING, P. A. KOL. *Rozpočet a politiky Evropské Unie, Příležitost pro změnu*. Praha: C .H .Beck, 2009. ISBN 807-40-0011-7

²¹ SZIF.CZ, *Ovoce a zelenina do škol v ČR* [online]. cit. 2015-3 -2 . Dostupné z : <http://www.ovocedoskol.szif.cz/web/Default.aspx?aid=140>.

27 členských států EU. Ucelený návrh podpor této významné oblasti přináší dokument s názvem Agenda 2000, který se zabývá problematikou venkova. Mezi základní problémy v této oblasti patří nízké příjmy zemědělců, vysídlování venkovských oblastí, nízká zaměstnanost a nedostatečná ochrana životního prostředí. Hlavními prioritami rozvoje venkovských oblastí, vycházející z těchto problémů jsou:

- Zvýšení konkurenceschopnosti agrárního sektoru prostřednictvím modernizace farem, zaměřené na kvalitu produkce, podporu mladých zemědělců a finanční motivaci k odchodu zemědělců v důchodovém věku.
- Zkvalitňování života venkovských obyvatel prostřednictvím tvorby nových pracovních příležitostí a nových ekonomických činností, zvyšujících příjmy obyvatel této oblasti.
- Ochrana životního prostředí a rozvoj kulturního venkovského dědictví formou agro-environmentálních programů, jejichž začlenění do Programu rozvoje venkova je povinné pro každý členský stát EU.
- Finanční příspěvky poskytované zemědělcům na hospodaření v prostoru méně příznivých oblastí (LFA).

Důležitou roli hraje taktéž zavedení iniciativy Leader, která se promítá do jednotlivých programů rozvoje venkova v každém členském státu. Program rozvoje venkova znázorňuje minimální limity přidělených finančních podpor státu k jednotlivým okruhům. Pro účel vyplácení podpor byl zřízen nový fond s názvem Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD).

Program rozvoje venkova 2007 až 2013

Program rozvoje venkova 2007 až 2013 (PRV) vychází z programových dokumentů z minulých let, jako jsou OP Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství v ČR, Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004 až 2006, SAPARD a Leader ČR. PRV 2007 až 2013 působí současně s programovým dokumentem, nazvaným Národní strategický plán rozvoje venkova ČR. Pro správné rozdělení finančních podpor byl PRV rozdělen na 4 základní osy:

- *OSA I : Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví*

Svých cílů se snaží dosáhnout zmodernizováním zemědělských podniků prostřednictvím inovací, v návaznosti na cílové potravinářské produkty. Týká se taktéž věkové struktury zemědělců. Podporuje mladé začínající zemědělce a snaží se jim zajistit prostor pro podnikání prostřednictvím motivace zemědělců starších 55 let pro odchod z aktivní činnosti. Podpory v této oblasti se týkají dále rozvoje lesnictví a pozemkových úprav.

- *OSA II: Zlepšování životního prostředí a krajiny*

Jedná se o podpory na rozvoj zemědělské a lesnické krajiny, agro-environmentální platby na podporu ekologického zemědělství a zkvalitnění životního prostředí, ochranu vody a půdy. Důležitou součástí jsou taktéž platby v rámci méně příznivých oblastí.

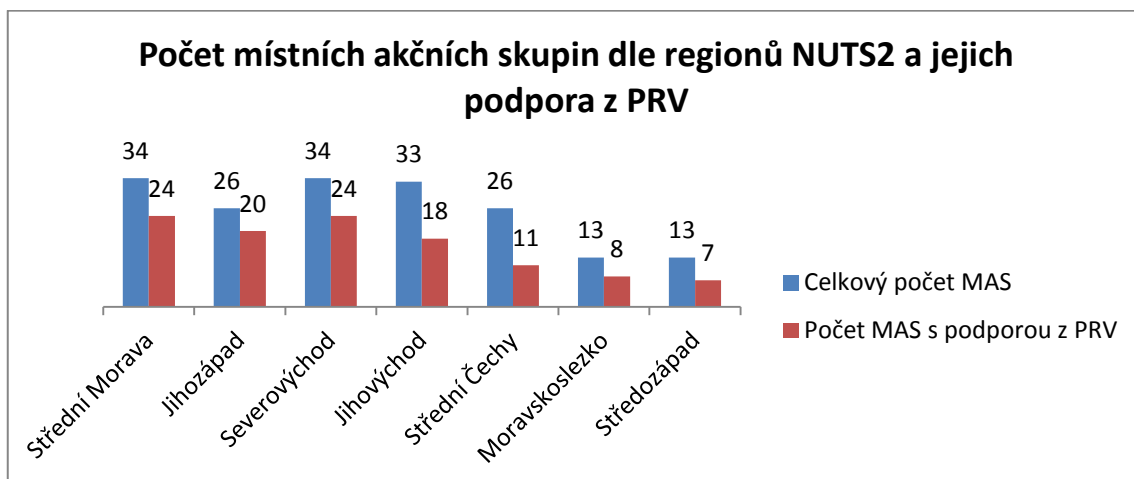
- *OSA III: Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova*

Součástí těchto podpor jsou finanční subvence zemědělcům, týkající se nezemědělské činnosti. Dále se jedná o podporu cestovního ruchu a ochranu kulturních památek, tvorbu pracovních příležitostí a zlepšení úrovně života na venkově, díky vzdělávání a informování zemědělců při zakládání či rozvoji jejich podnikání.

- *OSA IV: Leader*

Osa Leader představuje metodickou osu, která určuje způsob čerpání finančních podpor z předcházejících os I, II a III. Podmínkou pro čerpání podpor je existence tzv. místních akčních skupin (MAS). MAS získají finanční podporu na základě realizace Strategického plánu Leader, zhodnoceného SZIF a Hodnotitelskou komisí Ministerstva zemědělství. Metoda Leader se snaží docílit požadovaného rozvoje venkova prostřednictvím místních obyvatel. Současný počet MAS v regionech ČR je znázorněn v následujícím grafu.

Graf 1: Počet MAS v regionech ČR

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z nsmascr.cz²²

Podle Štolbové²³ více než polovina zemědělské půdy ČR patří mezi méně příznivé oblasti, proto tato opatření ČR značně preferovala. Celkem 52 % ze zdrojů PRV alokovala právě do osy II, jejíž součástí jsou opatření LFA. Na opatření osy I vyčlenila ČR celkem 22,5 % zdrojů, čímž se řadí jako šestá země s nejnižším podílem prostředků, vyčleněných do této oblasti. Do osy III alokovala ČR 17 % prostředků a do osy Leader 5,7 %, což představuje průměrný podíl v rámci zemí EU.

Podle AOPK²⁴ bylo pro Program rozvoje venkova ČR na období 2007 až 2013 z evropského rozpočtu vyčleněno celkem 3,6 mld. EUR. Při porovnání jednotlivých os můžeme konstatovat, že Osa II představuje největší objem dotací, konkrétně 1 946 mil. EUR. Na podporu Osy I bylo vyčleněno celkem 840,5 mil. EUR. Osa III získala finanční prostředky v hodnotě 635,5 mil. EUR a Osa IV v hodnotě 176 mil. EUR. Zbytek prostředků, byl využit na technickou podporu programu a na založení tzv. Celostátní sítě pro venkov, která slouží jako prostředník pro komunikaci mezi Evropskou komisí a ČR v oblasti využití jednotlivých programů rozvoje venkova.

²² NÁRODNÍ SÍŤ MAS ČR. *Seznam MAS* [online]. cit. 2015-3 -10. Dostupné z : <http://nsmascr.cz/seznam-mistnich-akcnich-skupin/> .

²³ ŠTOLBOVÁ, M . A KOL. *Hospodaření zemědělců v oblastech s přírodními omezeními po vstupu ČR do EU*. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2012. ISBN 978-80-86671-93-2

²⁴ AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČR. Program rozvoje venkova [online]. cit. 2015-3 -10. Dostupné z : <http://www.dotace.nature.cz/prv-programy.html> .

Program rozvoje venkova 2014 až 2020

Pro další programové období byl vytvořen nový dokument s názvem Program rozvoje venkova 2014 až 2020. Schválení tohoto programu Evropskou komisí se odhaduje na první čtvrtletí roku 2015.

Důležitá změna, kterou přináší nové programové období, se týká Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Tento fond se stává součástí Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF), spolu s Evropským fondem pro regionální rozvoj (ERDF), Evropským sociálním fondem (ESF), Fondem soudržnosti (CF) a Evropským námořním a rybářským fondem (EMFF). Pro všechny tyto fondy platí stejné předpisy. Toto propojení zmíněných fondů má za cíl zabezpečit snadnější přístup k prostředkům z fondů. V oblasti rozvoje venkova se jedná o udržení konkurenceschopného zemědělství, rozvoj venkovských oblastí a zkvalitnění životního prostředí.

Pro zabezpečení společného působení všech fondů byla vytvořena partnerská dohoda mezi členským státem a Evropskou komisí, která určuje priority členského státu v čerpání finančních prostředků z fondů. Partnerskou dohodu pro ČR vypracovalo Ministerstvo pro místní rozvoj. Dohoda byla schválena 26.srpna 2014.

Program rozvoje venkova již není rozdělen do 4 os, jako tomu bylo v období 2007-2013, nýbrž na 6 priorit shodných pro celou EU. Podle Ministerstva zemědělství²⁵ se jedná o tyto oblasti:

- *Podpora přenosu znalostí a inovací v zemědělství, lesnictví a venkovských oblastech*
- *Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a životaschopnosti zemědělských hospodářství*
- *Podpora pro organizaci potravinového řetězce a řízení rizik v zemědělství*
- *Obnova, zachování a posílení ekosystémů závislých na zemědělství a lesnictví*
- *Podpora efektivního využívání zdrojů a přechod na nízkouhlíkové hospodaření v zemědělství, potravinářském odvětví a v lesnictví*

²⁵ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Základní informace* [online]. cit. 2015-3 -10. Dostupné z : <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/zakladni-informace/>.

- *Podpora sociálního začleňování, redukce chudoby a hospodářského rozvoje venkovských oblastí*

V oblasti rozvoje venkova i nadále zaujímá důležitou roli metoda Leader. Součástí této metody je podpora MAS, stejně jako tomu bylo v minulém programovém období, avšak s několika změnami. Tato podpora se bude dotýkat všech fondů v rámci ESIF, a bude ji možné čerpat prostřednictvím metody Leader jako tzv. komunitně vedený místní rozvoj (CLLD). Za optimální fungování CLLD je zodpovědné Ministerstvo pro místní rozvoj.

Pro fungování MAS byly dále stanoveny Ministerstvem zemědělství tzv. povinné standardy, jejichž splnění dokazuje schopnost realizovat programy financované z ESIF. Po splnění těchto standardů předkládají MAS strategie CLLD Ministerstvu pro místní rozvoj, které je vyhodnotí a následně bude s MAS podepsáno Memorandum o realizaci strategie.

Co se týká finanční podpory rozvoje venkova z evropských zdrojů, tento příspěvek, se podle společnosti Europroject²⁶ snížil oproti předcházejícímu programovému období z 3,6 mld. EUR na navržených 1,9 mld. EUR. Co se týká ČR, podle Jordána²⁷ bylo pro české zemědělce navrženo téměř 84 miliard korun.

²⁶ SPOLEČNOST EUROPROJECT. Program rozvoje venkova 2014-2020 [online]. cit. 2015-3 -14. Dostupné z : <http://www.europroject.cz/program-rozvoje-venkova-2014-2020/> .

²⁷ JORDÁN, H . *České zemědělství získá v příštích sedmi letech v rámci Programu rozvoje venkova 84 miliard korun*[online]. cit. 2015-3 -14. Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2014_ceske-zemedelstvi-ziska-v-pristich-sedmi.html .

Pro shrnutí první kapitoly můžeme konstatovat, že se v průběhu vývoje SZP potýkala s množstvím problémů, které se snažila řešit především nastavením vhodných finančních nástrojů, což nevedlo vždy k žádoucímu stavu. Pro zvolení vhodných podmínek správného fungování musela SZP projít množstvím změn, a to prostřednictvím mnoha reforem. V současné době se SZP snaží ustupovat od nástrojů deformujících trh, které využívala v minulosti, a které s sebou přinesly mnoho negativních dopadů. V následující kapitole bude znázorněn dopad podmínek SZP na region Střední Morava, současně s charakteristikou regionu a míry využívání podpůrných programů SZP.

2. Region Střední Morava

Region Střední Morava je označován, jako region s příznivými podmínkami pro hospodaření v zemědělství, a tudíž zde působí mnoho zemědělských podniků, které se snaží zvýšit svou konkurenceschopnost prostřednictvím zdrojů EU. Následující text se snaží nastínit vliv SZP nejen na zemědělské podniky, nýbrž na všechny subjekty, přispívající k rozvoji tohoto regionu. Pro zpracování údajů o počtu podaných (proplacených) žádostí, o částce získané dotace a o konkrétních příkladech využití dotací, byla použita data, poskytnutá pracovníky Státního zemědělského intervenčního fondu v Olomouci. Kromě nastínění čerpání z podpůrných programů SZP se tento text věnuje charakteristice vybraných odvětví, která jsou pro tuto oblast významná nebo se vyznačují vysokým potenciálem pro rozvoj do budoucna.

2.1 Společná zemědělská politika a regionální politika

Pokud je naším cílem zkoumat oblast rozvoje zemědělství a venkova v daném regionu, nemůžeme se zaměřit pouze na Společnou zemědělskou politiku, nýbrž taktéž na politiku regionální, která se SZP velice úzce souvisí, a to převážně právě v oblasti venkovského rozvoje.

Před zkoumáním společných záměrů regionální politiky a SZP je zapotřebí zmínit, že se v několika ohledech značně liší jejich způsob fungování. Zatímco SZP patří mezi tzv. společné politiky, jejichž fungování je zcela v kompetenci orgánů EU, regionální politika je označována jako politika koordinovaná, tudíž funguje na principu pouze částečného přenechání pravomocí orgánům EU, přičemž o zásadních změnách rozhoduje sám členský stát, kterého se rozhodnutí dotýká.

Cílem regionální politiky je posílení ekonomické a sociální soudržnosti a snaží se podporovat evropské regiony v návaznosti na snížení rozdílů mezi nimi, včetně oblastí venkova. Pro naplňování cílů regionální politiky, je z evropského rozpočtu vyčleněna značná část finančních prostředků. Následné financování regionů probíhá prostřednictvím strukturálních fondů.

V minulosti byla oblast rozvoje venkova součástí regionální politiky. V roce 1997, však nastal v této otázce zásadní zvrát, kdy se díky reformním opatřením,

obsažených v Agendě 2000, stal rozvoj venkova II. pilířem SZP, čímž se zcela oddělil od regionální politiky a zároveň i od strukturálních fondů. K těmto krokům došlo proto, že se projevil zásadní vliv rozvoje venkov na soudržnost území a bylo zapotřebí tuto oblast rozvíjet samostatně, a prostřednictvím vyšších finančních podpor. Touto změnou byla taktéž zdůrazněna role zemědělců, jako hlavních aktérů v rozvoji venkovských oblastí.

Problém nastává v rozdílném pohledu obou politik na pojem venkovské území. Vyčleněním rozvoje venkova z regionální politiky nastala situace, kdy je tato oblast oddělena od regionu, což doprovází rozdělení aktérů rozvoje venkova na dva oddělené tábory. Tento jev se týká zásadně také České republiky, kdy venkovské obce na jedné straně, a na druhé straně konkrétní zemědělci, spolu nedostatečně spolupracují i přesto, že jsou jejich cíle často totožné.

O sladění strany zemědělců a strany obcí usiluje metoda Leader, která prostřednictvím MAS spojuje všechny aktéry rozvoje venkova, a to kromě obcí a podnikatelů dále i například neziskové organizace nebo místní obyvatelé. Jak již bylo zmíněno, v novém programovém období 2014-2020 dochází k propojení fondů a vytvoření souhrnného názvu Evropské strukturální a investiční fondy. Metoda Leader bude tedy nově využita i pro čerpání z ostatních strukturálních fondů, jako komunitně vedený místní rozvoj (CLLD). Tyto změny poukazují na důležitost propojení regionální politiky se SZP, konkrétně tedy s Programem rozvoje venkova. Podle Ministerstva zemědělství²⁸ se kromě PRV CLLD týká dále Integrovaného regionálního operačního programu (pod Ministerstvem pro místní rozvoj), Operačního programu Zaměstnanost (pod Ministerstvem práce a sociálních věcí) a Operačního programu Životní prostředí (pod Ministerstvem životního prostředí).

Venkov je zapotřebí vnímat jako důležitou součást regionu, tudíž ji nelze od regionální politiky zcela oddělit. Městské a venkovské oblasti se navzájem ovlivňují a i přesto, že v rozvoji venkova hrají nejdůležitější roli zemědělci, právě oni jsou často ekonomicky závislí na nezemědělském sektoru. Konkrétně můžeme podotknout, že se

²⁸ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, *Komunitně vedený místní rozvoj* [online]. cit. 2014-3 -10. Dostupné z : <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/komunitne-vedeny-mistni-rozvoj-clld/> .

zemědělci při rozhodování o umístění svého podnikání rozhodují taktéž například podle množství a kvality pracovní síly, dopravní dostupnosti nebo podle životního prostředí v dané oblasti. Proto je zapotřebí všechny tyto cíle sladit a tudíž se snažit o rozvoj venkova v souladu s regionální politikou.

2.2 Charakteristika regionu Střední Morava se zaměřením na zemědělství

Pro zkoumání daného tématu jsem si zvolila oblast NUTS II region Střední Morava. Tento region se skládá z Olomouckého a Zlínského kraje. Pro tuto kapitolu bude ve většině případů použito právě členění na kraje, a to pro konkrétnější znázornění a případné srovnání. Pro charakteristiku regionu byla použita data z Českého statistického úřadu, vztahující se k roku 2013.

Olomoucký kraj

Olomoucký kraj se nachází na území o rozloze 5266,68 km². Jedná se o 6,7 % celkové výměry ČR. Kraj je dále rozdělen na 5 okresů (Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šumperk) a jeho součástí je 399 obcí, z nichž 30 je označováno jako města. Z ekonomického hlediska je Olomoucký kraj označován spíše jako slabší, což dokazuje jeho nízký podíl na tvorbě HDP ČR, který činil v roce 2013 pouze 4,7 %.

Z geografického hlediska můžeme území Olomouckého kraje rozdělit na dva odlišné celky. Severní část je tvořena pohořím Jeseník, tudíž spíše hornatým povrchem. Naopak na jihu se rozkládá významná zemědělská oblast Haná, která je tvořena převážně rovinným povrchem a představuje nejúrodnější část kraje. Podle ČÚZK²⁹ můžeme konstatovat, že největší rozlohu kraje zaujímá zemědělská půda, tedy půda využívaná k produkci potravin a krmiv, a to konkrétně 279 086 ha. Orná půda představuje 206 555 ha území, přičemž její rozloha postupem času stále klesá. Trvalý travnatý porost zaujímá 56 580 ha území. Půda nevyužívaná k zemědělským činnostem se rozkládá na území 247 583 ha.

V Olomouckém kraji žije celkem 636 356 obyvatel. Hustota zalidnění je 121 obyvatel/km². Z celkového počtu obyvatel můžeme zařadit mezi ekonomicky aktivní obyvatele 306 300 obyvatel, přičemž 278 200 obyvatel je zaměstnaných.

²⁹ ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘIČSKÝ A KATASTRÁLNÍ, Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky. Praha: Zeměměřičský úřad, 2014. ISSN 1804-2422

Obecná míra nezaměstnanosti je 7,3 % a má klesající charakter. Co se týká zaměstnanosti v zemědělství, rybářství a lesnictví, počet osob zaměstnaných v tomto odvětví je 12 400 zaměstnanců, tedy 4,46% z celkového počtu zaměstnaných osob. Průměrná mzda v tomto sektoru dosahuje částky 18 871 Kč. Počet ekonomických subjektů, jejichž převažující činností je právě zemědělství, je v tomto kraji celkem 6 610, přičemž zemědělských podniků s rozlohou zemědělské půdy do 10 ha je 2 329. Jejich počet se meziročně zvýšil o 38 podniků.

Zemědělská produkce představuje celkem 8 759 mil. Kč, z čehož rostlinná produkce 5 660 mil. Kč, živočišná produkce 2 738 mil. Kč a zbytek představuje produkce zemědělských služeb. Jako ukazatel živočišné výroby můžeme použít počet kusů hospodářských zvířat v kraji, konkrétně tedy 90 600 ks skotu, 88 500 ks prasat a 446 100 ks drůbeže. Rostlinnou produkci znázorňuje hmotnost sklizených produktů, konkrétně 560 423 tun obilovin, 9 369 tun brambor a 101 071 tun řepky. Zemědělství Olomouckého kraje se orientuje převážně na pěstování řepy cukrovky, pšenice, ječmene, ovoce a zeleniny a na chov skotu.

Zlínský kraj

Zlínský kraj zahrnuje území o rozloze 3 964 km², čímž se stává 4. nejmenším krajem České republiky. Je rozdělen na 4 okresy (Zlín, Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín) a tvořen celkem 307 obcemi, z nichž 30 označujeme jako města. HDP na obyvatele představuje částku 329 403 Kč.

V oblasti kraje převládá spíše hornatý povrch, proto je zde půda ve většině případů těžce obdělávatelná. Mezi úrodné oblasti patří oblasti, vyskytující se okolo řeky Moravy, kterými jsou Slovácko, a stejně jako v Olomouckém kraji, část Hané. Klimatické podmínky pro zemědělskou činnost můžeme označit jako spíše příznivé. Vzhledem k reliéfu krajiny můžeme konstatovat, že na rozdíl od Olomouckého kraje, ve Zlínském kraji převládá spíše nezemědělská půda. Její rozloha je 203 233 ha a téměř 78 % tvoří lesní porosty. Půda využívaná pro zemědělské činnosti se rozkládá na 193 067 ha pozemku. Z celkové výměry zemědělské půdy zaujímá 121 814 ha orná půda a 57 226 ha trvalé travní porosty.

Počet obyvatel Zlínského kraje je 586 299. Hustota zalidnění je 148 obyvatel/km², tudíž se jedná o jeden z nejlidnatějších krajů v ČR. Ekonomicky aktivních obyvatel v kraji je celkem 296 300, z čehož zaměstnaných je 276 100. Míra nezaměstnanosti je 6,8 %, přičemž se od předcházejícího roku 2012 snížila o 0,6 %. Zaměstnaných osob v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství je celkem 7 200 a jejich počet se meziročně stále snižuje. Naopak naprostá většina osob je zaměstnaná ve zpracovatelském průmyslu. Průměrná hrubá mzda, pobíraná zaměstnancem zemědělského sektoru, činí 18 883 Kč, čímž se téměř neliší od Olomouckého kraje. Ekonomických subjektů s převažující zemědělskou činností bychom v tomto kraji našli celkem 5 774, z čehož zemědělských podniků, obhospodařujících půdu o rozloze do 10 ha, celkem 2 993.

Zemědělská produkce činí celkem 5 647 mil. Kč, z čehož rostlinná produkce 3 013 mil. Kč, živočišná produkce 2 417 mil. Kč a produkce zemědělských služeb 79 mil. Kč. Můžeme zdůraznit, že rostlinná i živočišná výroba má rostoucí charakter, naopak podíl zemědělských služeb se spíše snižuje. Pro nastínění situace v rostlinné výrobě použijeme data, týkající se tří hlavních plodin, figurujících v českém zemědělství, konkrétně tedy objem sklizní. V roce 2013 bylo v tomto kraji sklizeno celkem 309 926 tun obilnin, 5 830 tun brambor a 56 874 tun řepky. Jako odraz živočišné výroby nám poslouží údaje o počtu hospodářských zvířat v daném kraji. Jedná se o 58 300 ks skotu, 115 700 ks prasat a 763 200 ks drůbeže. Zemědělství je zde orientováno stejně jako v Olomouckém kraji na pěstování řepy cukrovky a pšenice. Mimo to však dále na pěstování vinné révy, ovesa, lnu, brambor a pastevectví dobytka.

Tabulka 2: Porovnání krajů regionu Střední Morava

	Olomoucký kraj	Zlínský kraj	ČR
Rozloha	5 267 km ²	3 964 km ²	78 866 km ²
HDP na 1 obyvatele	299 355 Kč	329 403 Kč	388 771 Kč
Zemědělská půda	279 086 ha	193 067 ha	4 219 867 ha
Orná půdy	- 206 555 ha	- 121 814 ha	- 2 985 792 ha
Trvalé travní porosty	- 56 580 ha	- 57 226 ha	- 994 461 ha
Nezemědělská půda	247 583 ha	203 233 ha	3 666 840 ha
Počet obyvatel	636 356 ob.	586 299 ob.	10 512 419 ob.
Hustota zalidnění	- 121 ob./km ²	- 148 ob./km ²	- 133 ob./km ²
Ekonomicky aktivní obyvatelé	- 306 300 ob.	- 296 300 ob.	- 5 293 900 ob.
Míra nezaměstnanosti	7,9 %	6,8 %	7 %
zaměstnaní obyvatelé	- 278 200 ob.	- 276 100 ob.	- 4 937 100 ob.
zaměstnaní v zemědělství	- 12 400 ob.	- 7 200 ob.	- 149 600 ob.
Průměrná mzda v zemědělství	18 871 Kč	18 883 Kč	20 532 Kč
Ekonomické subjekty v zemědělství, lesnictví, rybářství	6 610 subjektů	5 774 subjektů	71 036 subjektů
Počet zemědělských podniků	- 2 329 pod.	- 2 993 pod.	- 48 119 pod.
Zemědělská produkce	8 759 mil. Kč	5 647 mil. Kč	128 223 mil. Kč
Rostlinná	- 5 660 mil. Kč	- 3 013 mil. Kč	- 75 957 mil. Kč
Živočišná	- 2 738 mil. Kč	- 2 417 mil. Kč	- 46 895 mil. Kč
Zemědělské služby	- 361 mil. Kč	- 79 mil. Kč	- 5 371 mil. Kč
Počet hospodářských zvířat			
Skot	- 90 600 ks	- 58 300 ks	- 1 352 822 ks
Prase	- 88 500 ks	- 115 700 ks	- 1 586 627 ks
Drůbež	- 446 100 ks	- 763 200 ks	- 23 265 358 ks
Sklizeň (tun)			
Obiloviny	- 560 423 t	- 309 926 t	- 7 513 000 t
Brambory	- 9 369 t	- 5 830 t	- 536 000 t
Řepka	- 101 071 t	- 56 874 t	- 1 443 t
Počet MAS	16	18	179

Zdroj: vlastní zpracování podle dat Českého statistického úřadu

2.3 Působení MAS v regionu Střední Morava

MAS začaly vznikat na území ČR již v roce 2002. Od té doby se jejich počet stále zvyšuje a jejich působení zaujímá stále důležitější roli v rozvoji venkova v regionech ČR. MAS vznikají za účelem propojení veřejného a soukromého sektoru v určitém regionu jejich působnosti. Jejich funkce spočívá v realizaci Strategického plánu Leader, který popisuje zvolené oblasti podpory dané MAS, poskytnuté prostřednictvím PRV. Hlavní náplň jejich práce můžeme rozdělit na dvě oblasti, a to podle druhu získaných dotací. První oblast působení MAS spočívá v pořádání vzdělávacích, informačních a propagačních akcí, zpracovávání studií a analýz, apod. Výdaje, vzniklé realizací těchto činností, jsou financovány prostřednictvím dotací z PRV, plynoucích přímo na účet MAS. Tato podpora se vztahuje současně na provozní a administrativní náklady MAS. Podle Ministerstva zemědělství³⁰ musí dotace, poskytnutá na tuto oblast působení MAS, představovat maximálně 20 % celkově získaných prostředků. Druhou oblastí působení je podpora projektů z prostředků, získaných z PRV na tuto činnost. MAS přijme žádosti o dotaci, které zkontroluje, zda vyhovují ze strany administrace a přijatelnosti. Vyhovující projekty jsou poté podrobeny bodovému ohodnocení, na jehož základě je vytvořen seznam projektů, přijatých k proplacení. Konečným příjemcem dotace je poté přímo žadatel. V průběhu realizace projektu je MAS nápomocna při řešení případných problémů.

Co se týká regionu Střední Morava, zde je vliv MAS jedním z nejsilnějších z celé ČR. Tento fakt potvrzuje počet členů sdružených v MAS. V regionu Střední Morava se jedná o celkový počet 1 061 členů, což představuje nejvyšší počet ze všech regionů ČR. Celkový počet MAS v tomto regionu je 34. Jedná se tudíž o region s nejvyšším počtem MAS, a to společně s regionem Severovýchod. MAS jsou podporovány z několika zdrojů, přičemž důležitou část představují zdroje EU, převážně Program rozvoje venkova. Pro nastínění výše finančních podpor, plynoucích z PRV, je uvedena následující tabulka uvádějící data platná pro rok 2011.

³⁰ Ministerstvo zemědělství, *Pravidla MAS*. [online]. cit. 2015-4 -9 . Dostupné z : http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fefafd%2Fosa4%2F1%2F11%2F1389621656924.pdf.

Tabulka 3: Výše čerpaných dotací z PRV MAS v roce 2011

Kraj	Počet MAS	Schválená dotace (Kč)	Dotace na 1 MAS
Jihočeský	12	78 396 987	6 533 082,25
Jihomoravský	9	45 512 230	5 056 914,44
Karlovarský	3	15 183 306	5 061 102,00
Královéhradecký	13	54 108 689	4 162 206,84
Liberecký	4	32 427 566	8 106 891,50
Moravskoslezský	8	46 382 392	5 797 799,00
Olomoucký	12	67 733 965	5 644 497,08
Zlínský	12	68 540 164	5 711 680,33
Plzeňský	8	38 756 517	4 844 564,62
Středočeský	11	88 787 454	8 071 586,72
Ústecký	4	39 581 754	9 895 438,50
Vysočina	9	44 549 920	4 949 991,11
Pardubický	7	33 268 447	4 752 635,28
Celkem	112	653 229 391	5 832 405,27

Zdroj: Publikace Komunitně vedený místní rozvoj v praxi České republiky³¹, vlastní výpočty

Z uvedené tabulky vyplývá, že v roce 2011 představovala finanční podpora MAS pro region Střední Morava z PRV částku 136 274 129 Kč. Při výpočtu výše dotace, která připadá na jednu MAS v kraji, můžeme označit region Střední Morava jako region s průměrnou výší dotace z PRV. Data, vztahující se k tomuto regionu, se liší pouze minimálně od těch, která se vztahují k celé ČR.

Pokud se budeme zabývat právní formou MAS, celkem 7 MAS působí jako obecně prospěšná společnost a 25 MAS jako občanské sdružení. Rozloha, na které MAS působí, představuje v obou krajích regionu velkou část z celkové rozlohy kraje. V Olomouckém kraji působí MAS na území o rozloze 4 758 km² z celkové výměry kraje 5 267 km² a v případě Zlínského kraje se jedná o 3 077 km² území z celkové výměry kraje 3 964 km². Můžeme tedy konstatovat, že téměř 85% rozlohy regionu

³¹ Národní síť Místních akčních skupin ČR. *Komunitně vedený místní rozvoj v praxi České republiky* [online]. cit. 2015-3 -12. Dostupné z : <http://nsmascr.cz/content/uploads/2012/07/Komunitn%C4%9B-> .

Střední Morava je pod působností MAS. Tento fakt je velmi příznivý pro rozvoj venkovských oblastí.

2.4 Ekologické zemědělství v regionu Střední Morava

Ekologické zemědělství zaujímá v regionu Střední Morava důležitou roli. Jedná se o určitý druh hospodaření, který je orientován převážně na kvalitu zemědělských výrobků, tedy výrobu tzv. biopotravin. Ekologický zemědělec hospodaří pouze tak, aby omezil negativní dopady své činnosti na životní prostředí a na zdraví hospodářských zvířat. Finanční podpora je poskytována jak z národních, tak i evropských zdrojů. Co se týká zdrojů EU, zde mohou zemědělci čerpat z PRV. Konkrétně se jedná o podporu v rámci agroenvironmentálních opatření. Ekologické zemědělství vzniklo v ČR v roce 1990, kdy začínalo být podporováno z národních zdrojů. Později se této oblasti dotýkal taktéž HRDP.

V roce 2013 bylo na území ČR registrováno, na základě dat uvedených v ročence Ministerstva zemědělství³², celkem 3 926 ekologických farem. Z toho v Olomouckém kraji 245 ekofarem a ve Zlínském kraji 354 ekofarem. Zde můžeme pozorovat značný rozdíl mezi kraji, i přesto, že výměra celkové plochy v ekologickém zemědělství (EZ) se téměř neliší. Oba tyto kraje se tedy podílí na celkové výměře v EZ ČR 8 %. Avšak podíl krajů na celkovém počtu ekofarem v ČR se liší 3 % (Olomoucký kraj – 6 %, Zlínský kraj – 9 %). Ekofarmy ve Zlínském kraji se navíc vyznačují největším podílem smíšené živočišné a rostlinné výroby v ČR. Pokud se budeme zabývat složením ekologických ploch na celkové výměře v EZ v těchto krajích, můžeme taktéž pozorovat rozdíl. U obou krajů je většina ploch v EZ označena jako trvale travnaté porosty (TTP), avšak v Olomouckém kraji se jedná o 92,57 % celkové výměry a ve Zlínském kraji o 84,01 %. Naopak orná půda je zastoupena ve Zlínském kraji o více než 7 % více. Oba dva kraje se však řadí mezi 5 krajů s největším podílem TTP v ekologickém režimu.

Jako příklad úspěšného ekologického hospodaření v regionu Střední Morava můžeme zmínit majitele ekofarmy Lukov u Zlína, který v roce 2011 získal ocenění

³² HRABALOVÁ, A . ŠEJNOHOVÁ, H . ČAPOUNOVÁ, K . LEIBL, M . *Ročenka 2013 Ekologické zemědělství v České republice*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 2013. ISBN 978-80-7434-177-9

„Nejlepší biozemědělec roku“ nebo majitele společnosti Úsovsko EKO s.r.o., oceněného jako „Zemědělec roku 2014.“

Součástí ekologického zemědělství je také propagace a zvyšování zájmu občanů o biovýrobky. Jako velmi významnou aktivitu, týkající se oblasti výzkumu, vzdělání a poradenství, můžeme zmínit založení společnosti Bioinstitut, o.p.s. v Olomouci v roce 2004. V současné době se jedná o jedno z šesti poradenských center v oblasti ekologického zemědělství, působících v Olomouckém kraji. Ve Zlínském kraji působí celkem 5 ekologických poraden.

2.4 Agroturistika v regionu Střední Morava

Agroturistika je forma turistiky, provozované ve venkovských oblastech. Jedná se o navštěvování zemědělských farem v souvislosti s vykonáváním zemědělských prací nebo jiných aktivit, jako je například myslivost nebo rybolov. Součástí je také možnost konzumace a prodeje ekologických produktů. Smyslem agroturistiky je poznání venkova a zvýšení zájmu o ochranu přírody. Subjektům, nabízejícím tuto formu turistiky, přináší další zdroj příjmů, tudíž se jedná o jednu z forem diverzifikace zemědělství. Se snahou diverzifikace se setkáváme ve všech programech, týkajících se zemědělství. Agroturistika je podporována z finančních zdrojů EU, konkrétně z PRV v rámci osy III, opatření k diverzifikaci hospodářství venkova. Finanční podporu lze využít na modernizaci a výstavbu ubytovacích a stravovacích zařízení, sloužících k provozování venkovské turistiky.

Region Střední Morava se vyznačuje velkým potenciálem pro rozvoj venkovské turistiky. Důvodem jsou kulturní tradice, které si v tomto regionu stále drží své místo. Vzhledem k tomu, že se tento region rozkládá na území Hané, je velmi atraktivní pro návštěvníky, díky hanáckému folklóru a nejrůznějších jarmarků a slavností, které zde každoročně probíhají.

Jako příklad můžeme uvést farmu Žlutava, která se nachází ve Zlínském kraji. Tato farma v roce 2009 čerpala dotaci ve výši 972 249 Kč, a to z PRV, opatření pro podporu cestovního ruchu, konkrétně na investiční záměr ubytování a sport. Finanční prostředky byly využity na rekonstrukci podkroví hospodářské budovy na penzion s přístavbou kuchyně. V současné době farma funguje podle zásad ekologického

zemědělství a soustřeďuje se převážně na nabídku agroturistiky, doplněnou o nabídku ubytování a sportovních aktivit. Agroturistika zde spočívá převážně v jízdě na koních a v návštěvě soukromé zoologické zahrady. S podobným záměrem soutěžil o dotaci i Ranč Všemina, který prostřednictvím svého projektu s názvem Jízdárna Všemina, získal v roce 2007 dotaci z PRV ve výši 1 mil. Kč. Ranč Všemina nabízí dětské tábory a jiné služby, orientované na jízdu na koních. Součástí nabídky je také ubytování.

V Olomouckém kraji požádalo o dotaci z PRV například Zemědělské družstvo Senice na Hané. Jejich investice spočívala ve stavebních úpravách malokapacitního ubytovacího zařízení Vilémov. Tato ubytovna leží v prostředí krásné přírody. Její návštěvníci se mohou věnovat aktivitám jako je rybaření, houbaření nebo turistika. Na rekonstrukci této budovy bylo poskytnuto ze zdrojů PRV celkem 2 999 700 Kč.

2.5 Podpůrné programy SZP EU v regionu Střední Morava

Program SAPARD

Prvním z programů EU na podporu zemědělství a venkova se stal předvstupní program SAPARD, který vznikl pro potřeby příprav kandidátských zemí na vstup do EU, přesněji do oblasti SZP EU. Česká republika využívala podpor z tohoto programu v období od roku 2000 do data vstupu ČR do EU. Celková hodnota dotací v rámci programu SAPARD představovala pro ČR částku 3 900 mil. Kč. Celkem byla poskytnuta podpora na 1 495 projektů v hodnotě 3 895 mil. Kč. Většina zdrojů plynula z EU, konkrétně 2 948 mil. Kč. Zbývající část podpory byla poskytnuta z národních nebo regionálních zdrojů.

SZIF³³ definuje hlavní cíle programu SAPARD, vztahující se k rozvoji českého zemědělství, takto: „... *posílení konkurenceschopnosti prvovýroby a zpracovatelského odvětví, dosažení vysoké kvality zemědělských a potravinářských výrobků s vyšší přidanou hodnotou, dokončení restrukturalizace zemědělských a zpracovatelských podniků, posílení pozice zemědělské prvovýroby na trhu a zavedení práva Evropského společenství do praxe.*“ Kromě těchto cílů se program SAPARD dále soustřeďuje na správné pochopení fungování SZP, respektive čerpání ze strukturálních fondů, založené

³³ Server szif.cz, SAPARD [online]. cit. 2015-3 -5 . Dostupné z : <http://www.szif.cz/cs/program-sapard#> .

na principu programování. Součástí je dále podpora na založení potřebných institucí, vytvoření legislativního rámce, apod.

Pro oblast regionu Střední Morava můžeme konstatovat, že celková výše prostředků plynoucích z programu SAPARD byla 467 645 266 Kč. Tato částka byla proplacena prostřednictvím 183 projektů.

Program SAPARD byl rozdělen na 3 hlavní priority, které se dále rozdělovaly na několik dalších opatření podle oblasti, které se týkají.

Priorita 1: Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství

1.1 Investice do zemědělského majetku Opatření se soustřeďovala na zlepšení podmínek pro chov skotu a prasnic, rekonstrukci skladů pro ovoce, zeleninu a vedlejší živočišnou výrobu.

1.2 Zlepšování zpracování a marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu Opatření se zaměřuje na modernizaci výroby, vedoucí ke zvýšení konkurenceschopnosti podniků. Zároveň také na podporu regionálních zemědělských výrobků v rámci ekologického zemědělství.

1.3 Zlepšování struktur pro kontrolu kvality, pro kvalitu potravin a ochranu spotřebitele Součástí opatření bylo zvýšení kvality výrobků v oblasti masného a mlékárenského odvětví, prostřednictvím zavedení konkrétních programů.

1.4 Meliorace a pozemkové úpravy Opatření se týká stabilizace půdního fondu a dokončení transformace vlastnických vztahů.

Priorita 2: Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí

2.1 Obnova a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury Jedná se o předchůdce současného Programu rozvoje venkova. Toto opatření si klade za cíl zlepšit podmínky pro život na venkově. Součástí je i tvorba nových podnikatelských příležitostí v této oblasti.

2.2 Rozvoj a diverzifikace hospodářských činností zajišťujících rozmanitost aktivit a alternativní zdroje příjmů Podpora z tohoto opatření byla určena na rozvoj

venkovské turistiky, výrobu regionálních produktů a rozvoj řemesel, prostřednictvím rekonstrukce budov, určených k těmto účelům.

2.3 Metody zemědělské produkce určené k ochraně životního prostředí a uchování krajiny Opatření se soustřeďovalo na informování veřejnosti v oblasti ekologického zemědělství, s orientací na přípravu budoucího agro-environmentálního programu.

Priorita 3: Příprava podmínek pro plné využití programu

3.1 Zlepšování profesního vzdělávání Opatření se týkalo vzdělávání osob, působících v oblasti zemědělství. Cílem bylo zajistit dostatečné dovednosti v oblasti hospodaření na farmách a v environmentální oblasti. V rámci této podpory bylo proplaceno celkem 33 projektů v částce 19,5 mil. Kč. Školení využilo celkem 24 473 lidí.

3.2 Technická pomoc Toto opatření se týkalo zajištění programu SAPARD, jeho hodnocení a propagace. Bylo proplaceno celkem 11 projektů v částce 10,6 mil. Kč.

Výše finančních podpor, poskytnutých regionu Střední Morava, je znázorněna v tabulce pod textem, společně se znázorněním počtu proplacených projektů.

Tabulka 4: Dotace z fondu SAPARD v regionu Střední Morava

	Region Střední Morava		Česká republika	
	Vyplacené projekty	Výše podpory	Vyplacené projekty	Výše podpory
1.1	41	77 252 237 Kč	349	764 280 447 Kč
1.2.	36	89 349 895 Kč	272	770 273 040 Kč
1.3.	30	48 985 448 Kč	178	268 947 095 Kč
1.4.	28	78 742 439 Kč	301	658 297 166 Kč
2.1	19	104 300 045 Kč	192	973 392 144 Kč
2.2	15	61 626 721 Kč	123	416 922 567 Kč
2.3.	*	*	36	12 600 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování podle dat z dokumentu Přínos programu SAPARD pro ČR³⁴

³⁴ SZIF, *Přínos programu SAPARD pro ČR* [online]. cit. 2015-3 -15. Dostupné z : https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F1160392614859.pdf.

Horizontální plán rozvoje venkova ČR (HRDP)

Podpora prostřednictvím Horizontálního plánu rozvoje venkova probíhala v letech 2004 až 2006. Jeho cílem je zajištění trvale udržitelného rozvoje zemědělství a venkova společně s využíváním přírodních zdrojů. Pro potřeby dosažení tohoto hlavního cíle bylo určeno několik opatření, což napomáhá správné implementaci finančních zdrojů do určitých oblastí rozvoje venkova. Podle Ministerstva zemědělství³⁵ se jedná o následující opatření: „*Předčasné ukončení zemědělské činnosti (PUZČ), Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními (LFA), Agroenvironmentální opatření (AEO), Lesnictví, Zakládání skupin výrobců (ZSV) a Technická pomoc.*“ Jednotlivá opatření byla implementována postupně od roku 2004 do roku 2008, avšak pouze žadatelům zařazeným do programu v období 2004 až 2006.

V roce 2004 bylo možné žádat o dotace v rámci tří opatření. Opatření Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními se soustřeďuje na podporu zemědělských podniků působících v těchto oblastech, převážně na zvýšení příjmů zemědělců, využívání zemědělské půdy a jiných přírodních zdrojů, a to na základě dodržování podmínek vztahujícím se k ochraně životního prostředí a krajiny ve venkovských oblastech. Agroenvironmentální opatření jsou opatření s největším objemem finančních prostředků. Toto opatření bylo rozděleno na podopatření týkající se ekologického zemědělství, ošetřování travních porostů, péče o krajinu a osevního postupu v jeskynních oblastech. Opatření Lesnictví bylo rozděleno na dvě podopatření. Prvním z nich je zalesňování zemědělské půdy, které se snaží o diverzifikaci aktivit zemědělských farem formou zmenšení rozlohy obdělávané půdy a jejím nahrazením právě lesními porosty. Druhé podopatření s názvem Založení porostů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití si klade za cíl především snížení emisí a skleníkových plynů, a to prostřednictvím zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie a snížením rozlohy zemědělské půdy, užívané pro produkci potravin. V následující tabulce je zobrazeno celkové využití dotací v roce 2004 na výše zmíněná opatření v regionu Střední Morava.

³⁵ Portál eagri.cz. *Horizontální plán rozvoje venkova* [online]. cit. 2015-3 -10. Dostupné z : <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/horizontalni-plan-rozvoje-venkova-hrdp/> .

Tabulka 5: Využití dotací z HRDP v roce 2004

Výše finančních podpor v Kč			
	LFA	AEO	Lesnictví
Střední Morava	334 245 198,68	428 694 852,30	7 182 610,57
ČR	2 881 687 207,42	3 208 351 363,10	64 491 430,92
Celkem zažádáno na plochu v ha			
	LFA	AEO	Lesnictví
Střední Morava	82 551,420	152 935,480	67,954
ČR	721 336,500	1 165 981,340	661,210

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Výroční zprávy HRDP za rok 2004³⁶

V roce 2005 bylo kromě opatření z roku 2004 realizováno nově i opatření Předčasné ukončení zemědělské činnosti. Toto opatření se vztahuje k zemědělcům, kteří dovršili věku 55 let a rozhodli se pro ukončení aktivní činnosti v zemědělství. Snaží se o zajištění dostatečných příjmů a vhodných životních podmínek pro tyto zemědělce. Důvodem pro toto opatření je snaha o náhradu těchto starších zemědělců mladšími zemědělci. Součástí opatření je taktéž nově opatření Zakládání skupin výrobců. Na toto opatření bylo v roce 2005 skutečně možno podávat žádosti, avšak jejich výše je vyčíslena až o rok později a to kvůli závislosti na roční výši zemědělské produkce. Výše dotací rozdělených na jednotlivá opatření v roce 2005 znázorňuje následující tabulka.

³⁶ Kolektiv pracovníků odboru Řídící orgán HRDP Mze. *Výroční zpráva HRDP za rok 2004*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2005. ISBN 80-7084-414-0

Tabulka 6: Využití dotací z HRDP v roce 2005

Výše finančních podpor v Kč				
	LFA	AEO	Lesnictví	PUZČ
Střední Morava	347 896 348, 480	448 513 594	2 593 361,210	4 630 425
ČR	2 821 649 040	3 296 673 065	40 437 464	57 139 560
Celkem zažádáno na plochu v ha				
	LFA	AEO	Lesnictví	PUZČ
Střední Morava	84 762,030	159 376	52,030	1 364
ČR	707 491	1 168 357	673	19 057

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Výroční zprávy HRDP za rok 2005³⁷

V roce 2006 byla realizována stejná opatření jako v předcházejícím roce. Opatření Zakládání skupin výrobců se vztahuje k podpoře zakládání skupin zemědělských výrobců, tak aby byly konkurenceschopné na evropském trhu. Co se týká tohoto opatření, můžeme konstatovat, že o podporu zažádalo v roce 2006 celkem 44 skupin výrobců. Výše podpory byla odvozena od výše obchodní produkce skupin výrobců za rok 2005. Celkem byla těmto 44 skupinám výrobců vyplacena podpora v hodnotě 70,068 mil. Kč. Tyto data se vztahují k celé ČR. Výše těchto dotací, vztahující se k regionu Střední Morava, nebyla získána, a proto nejsou v roce 2005 a 2006 popsána. Dotace plynoucí z ostatních opatření jsou vyjádřena následující tabulkou.

³⁷ Kolektiv pracovníků odboru Řídicí orgán HRDP Mze. *Výroční zpráva HRDP za rok 2005*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2006. ISBN 80-7084-548-1

Tabulka 7: Využití dotací z HRDP v roce 2006

Výše finančních podpor v Kč				
	LFA	AEO	Lesnictví	PUZČ
Střední Morava	349 325 780	461 870 060	3 669 725	4 211 940
ČR	2 867 077 762	3 504 599 327	74 476 018	56 573 460
Celkem zažádáno na plochu v ha				
	LFA	AEO	Lesnictví	PUZČ
Střední Morava	85 674	157 689	44	1 551
ČR	721 833	1 168 229	899	23 345

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Výroční zprávy HRDP za rok 2006³⁸

V letech 2007 a 2008 bylo možné žádat o dotace pouze v případě zařazení do programu v průběhu minulých let. Nové zařazení do programu již nebylo možné. V těchto letech byla realizována celkem čtyři opatření. Podporu na oblasti LFA již nebylo možné z toho programu získat. Výši dotací v letech 2007 a 2008 vyjadřují následující tabulky.

Tabulka 8: Výše čerpaných dotací z HRDP v roce 2007 (Kč)

	ZSV	AEO	Lesnictví	PUZČ
Střední Morava	53 669 099	355 006 346	1 898 620	4 995 842
ČR	242 453 363	2 880 679 714	29 699 748	53 622 626

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Výroční zprávy HRDP v roce 2007³⁹

Tabulka 9: Výše čerpaných dotací z HRDP v roce 2008 (Kč)

	ZSV	AEO	Lesnictví	PUZČ
Střední Morava	12 548 179	345 876 639	2 252 979	5 936 840
ČR	117 619 877	2 829 260 600	29 734 935	70 855 602

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Výroční zprávy HRDP v roce 2008⁴⁰

Posledním opatřením bylo opatření s názvem Technická pomoc, které bylo realizováno pouze na národní úrovni a tudíž financováno pouze z národních zdrojů. Jednalo se především o zabezpečení, monitorování a hodnocení HRDP. Mimo to se

³⁸ Kolektiv pracovníků odboru Řídící orgán HRDP Mze. *Výroční zpráva HRDP za rok 2006*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2007. ISBN 978-80-7084-624-7

³⁹ Kolektiv pracovníků odboru environmentálních podpor PRV MZe. *Výroční zpráva HRDP za rok 2007*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2008. ISBN 978-80-7084-720-6

⁴⁰ Kolektiv pracovníků odboru Řídící orgán HRDP Mze. *Výroční zpráva HRDP za rok 2008* [online]. cit. 2015-3 -22. Dostupné z :

http://eagri.cz/public/web/file/1025/Vyrocní_zpráva_o_programu_HRDP_za_rok_2008.pdf .

toto opatření týkalo přenosu informací z EU k žadatelům o dotace a informování veřejnosti.

Operační program Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství (OP Zemědělství)

Operační program Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství navazoval na program SAPARD. Mezi hlavní cíle OP patřila podpora zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí. Podpora byla financována z EAGGF a Finančního nástroje pro usměrňování rybolovu (FIFG). OP byl rozdělen na 3 hlavní priority, které se dále dělily na 7 opatření. Finanční podpory v rámci tohoto programu bylo možné čerpat v období let 2004 až 2006.

Priorita 1 se soustřeďuje na zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a zlepšení kvality zemědělských výrobků. Další oblastí podpory je vytváření nových pracovních míst, podpora mladých začínajících zemědělců a diverzifikace zemědělských aktivit. Součástí je taktéž ochrana přírodního prostředí, vod a půdy. Poskytnuté prostředky jsou určeny k rekonstrukci budov určených k zemědělství, tak aby splňovaly podmínky EU, a dále k zavádění nových technologií.

V regionu Střední Morava bylo na tuto prioritu čerpáno celkem 355 598 622 Kč ze zdrojů EU a 161 945 510 Kč z národních zdrojů. Jednalo se tedy o celkovou částku 517 544 132 Kč, která byla proplacena prostřednictvím 270 projektů.

Priorita 2 napomáhá k vyjasnění vlastnických vztahů půd prostřednictvím pozemkových úprav. Podpory z této priority jsou určeny dále na odstraňování škod, vzniklých povodněmi na území ČR a k zajištění ochrany před touto formou přírodních kalami. Součástí je taktéž podopatření Leader a zajištění odborného vzdělávání zemědělců.

V regionu Střední Morava byla v rámci této priority čerpána podpora v celkové výši 159 566 039 Kč, přičemž z evropských zdrojů celkem 126 706 873 Kč a z národních zdrojů 32 859 166 Kč. Počet proplacených projektů v rámci priority 2 byl celkem 100.

Podpory spadající do priority 3 se týkají řízení, propagace, monitorování a hodnocení OP Zemědělství. Na tuto prioritu bylo celkem v ČR vyčleněno 72 050 619 Kč prostřednictvím 13 882 660 projektů. Regionální rozdělení nebylo vzhledem k charakteru opatření získáno.

Program rozvoje venkova

Na předešlé programy navazuje Program rozvoje venkova (PRV) pro programové období 2007 až 2013. V rámci tohoto programu bylo možné čerpat finanční prostředky z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD), přičemž poskytnuté dotace byly spolufinancovány taktéž z národních zdrojů. PRV 2007 až 2013 se dělí na 4 osy, podle rozdělení na 4 hlavní cíle programu. Každá osa je dále rozdělena na několik opatření. Opatření dělíme na dva typy. Prvním typem jsou tzv. projektová opatření. Finanční podporu na projektová opatření je možné získat na základě vypracovaného projektu, kdy žadatel po splnění podmínek soutěží s ostatními žadateli o poskytnutí této podpory. Jedná se především o opatření osy I, III a IV. Druhým typem jsou tzv. neprojektová neboli nároková opatření. Po splnění podmínek těchto opatření má žadatel nárok na poskytnutí finanční podpory. Nároková opatření se týkají zejména osy II. V následujících dvou tabulkách jsou zobrazena data, určující míru čerpání dotací z PRV v obou krajích regionu Střední Morava. Pro upřesnění je zapotřebí zmínit, že data k opatření osy II. – nároková se vztahují k ročnímu průměru všech podaných žádostí v rámci tohoto opatření, přičemž vyplacená částka se týká podpor vyplacených z PRV i z HRDP. Co se týká opatření osy IV, zde jsou uvedeny projekty bez opatření IV.1.1. MAS.

Tabulka 10: Čerpání financí PRV ke dni 30.6 .2012 v Olomouckém kraji

Projekty	Proplacené	
	Počet projektů	Dotace (mil.Kč)
Opatření osy I .	637	653
Opatření osy II. - projekty	10	13
Opatření osy II. - nároková	1 200	2 369
Opatření osy III.	158	489
Opatření osy IV.	429	202

Zdroj: Publikace Úspěšné projekty PRV ⁴¹

⁴¹Pracovníci řídicího orgánu PRV. *Úspěšné projekty Programu rozvoje venkova*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 2012. ISBN 978-80-7434-058-1

Tabulka 11: Čerpání financí PRV ke dni 30.6 .2012 ve Zlínském kraji

Projekty	Proplacené	
	Počet projektů	Dotace (mil.Kč)
Opatření osy I .	724	638
Opatření osy II. - projekty	6	6
Opatření osy II. - nároková	2 100	2 083
Opatření osy III.	100	416
Opatření osy IV.	347	158

Zdroj: Publikace Úspěšné projekty PRV⁴²

Pro shrnutí můžeme konstatovat, že do 30.6.2012 bylo v regionu Střední Morava proplaceno z PRV celkem 5 711 projektů. Přičemž více projektů bylo proplaceno v kraji Zlínském, a to přesně o 843 projektů. Naopak výše poskytnuté dotace byla vyšší v Olomouckém kraji, a to o 425 mil. Kč. Celková částka poskytnutá z PRV na podporu projektů na území regionu Střední Morava byla 7 027 mil. Kč. Přičemž nejvíce finančních prostředků plynulo na opatření osy II.

Projektová opatření PRV

Pro znázornění čerpání dotací z PRV na tzv. projektová opatření v regionu Střední Morava použijeme data, vztahující se k roku 2013. V tomto roce bylo zaregistrováno v rámci 18. a 19. kola celkem 972 žádostí o dotaci. V následující tabulce je uveden počet zaregistrovaných a schválených projektů, rozdělených na jednotlivá opatření. Součástí tabulky je i údaj, znázorňující výdaje, ze kterých byla stanovena dotace (výdaje podniku). Jedná se o částku, kterou žadatelé investovali do svého podniku v rámci daného projektu. Z této částky je poté vypočítáno % poskytnuté dotace a zároveň představuje maximální možnou částku na proplacení. Posledním údajem v tabulce je částka, znázorňující skutečně vyplacené dotace.

Rok 2013 byl dosti specifický z důvodu poměrně velkého množství dodatečného výběru žádostí, prodloužení doby příjmu jednotlivých opatření, apod. V rámci 18. kola příjmu žádostí bylo zaregistrováno nejvíce žádostí o podporu

⁴² Pracovníci řídicího orgánu PRV. *Úspěšné projekty Programu rozvoje venkova*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 2012. ISBN 978-80-7434-058-1

v rámci osy IV opatření 1.2. *Realizace místní rozvojové strategie*. Úspěšné projekty jsou vybírány výběrovou komisí MAS. Projekt musí být vypracován v souladu s metodou Leader a musí se vztahovat k území, na kterém MAS působí. Důležitou součástí projektu je uplatňování inovačních přístupů. MAS vybírají projekty, které finančně podpoří, a to minimálně jednou ročně. Jako příklad nejčastějšího využití tohoto druhu podpory ve studovaném regionu zmíníme pořízení zemědělské techniky, rekonstrukci tréninkových i dětských hřišť nebo restaurování soch a budování nových chodníků nebo parkovacích míst.

Co se týká opatření osy I, zde bylo podáno nejvíce žádostí na opatření 1.1.1. *Modernizace zemědělských podniků*, a to konkrétně na záměr a) *stavby a technologie pro živočišnou výrobu*. Tato podpora byla využita například na modernizaci odchovny selat, rekonstrukci staveb pro ovce a pastevní areály nebo vybudování hnojiště. Tato opatření se soustřeďují převážně na ochranu pohody zvířat a biobezpečnost, přičemž jejich cílem je zvýšit konkurenceschopnost zemědělských podniků. Dále byla v rámci osy I podána jedna žádost na opatření 1.1.2. *Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií v zemědělství*, jehož cílem je zvýšit konkurenceschopnost podniku díky inovačním procesům. V rámci tohoto opatření bylo schváleno na území ČR celkem 8 projektů, z tohoto důvodu se nejedná o nízký zájem ze strany podniků v regionu Střední Morava. Celkem 3 žádosti byly schváleny v rámci opatření 1.3.2. *Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií v potravinářství*. Těchto dotací využila například společnost OLMA, a.s. na inovace ve výrobě přírodních sýrů. Dále bylo chváleno celkem 10 žádostí na opatření 3.1. *Další odborné vzdělávání a informační činnost*. Těchto dotací využila například Agrární komora ČR, působící v Olomouckém kraji. Získané prostředky použila na zorganizování seminářů a konferencí pro zemědělské podnikatele a přednášek s názvem Reforma SZP po roce 2014. Ve Zlínském kraji byla poskytnuta dotace například Regionální rozvojové agentuře Východní Moravy.

Co se týká osy III, zde bylo schváleno celkem 9 žádostí na opatření 1.1. *Diverzifikace činností nezemědělské povahy*. Toto opatření si klade za cíl zlepšit životní podmínky na venkově, a to prostřednictvím rozvoje nezemědělské produkce

a podporou zaměstnanosti. Podpora z tohoto opatření byla využita například na výrobu palivového dřeva. V rámci osy III bylo dále možné podávat žádosti o dotaci na opatření 4.1. *Získávání dovedností, animace a provádění*. Toto opatření se soustřeďuje na vytváření místních partnerství, která se snaží o udržitelný rozvoj regionu, prostřednictvím spolupráce soukromého a veřejného sektoru. Opatření se vztahuje pouze k subjektům, které nebyly podpořeny v rámci osy IV. MAS. Tohoto opatření využila například MAS Hanácké Království. Celkem bylo v rámci 18. kola zaregistrováno v regionu Střední Morava 412 žádostí, přičemž 322 bylo schváleno.

Tabulka 12: Čerpání dotací na projektová opatření PRV v rámci 18.kola

Opatření	Počet podaných žádostí	Z toho schválené žádosti	Výdaje podniku (Kč)	Poskytnutá dotace (Kč)
I.1.1.1.a	41	21	70 747 214	23 962 107
I.1.1.2.	1	1	5 732 550	5 722 650
I.1.3.2.	10	3	303 980 000	121 592 000
I.3.1.a	9	5	3 472 200	3 472 200
I.3.1.b	10	5	2 553 800	2 553 800
III.1.1.a	39	9	88 197 500	45 785 987
III.4.1.	10	9	4 357 143	4 264 395
IV.1.2.	292	269	139 914 249	85 112 285

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat poskytnutých SZIF v Olomouci

Druhou možností podávání žádostí o dotace z PRV v roce 2013 představuje 19. kolo. Stejně jako v minulém kole, byl velký zájem o dotaci v rámci opatření IV.1.2. *Realizace místní rozvojové strategie*. Nejvíce žádostí však bylo podáno na opatření 3.4. osy I, *Využívání poradenských služeb*. Finanční prostředky jsou určeny k pokrytí nákladů zemědělských podniků, vzniklých při využívání poradenských služeb, zaměřených na získávání manažerských schopností pro řízení podniku. Dále se

jedná o informování v oblasti dodržování podmínek SZP. Těchto podpor využily zemědělské podniky převážně na pokrytí nákladů, vzniklých při využívání agroporadenských služeb v oblasti Cross-compliance. V rámci osy I bylo dále možné podávat žádosti o dotaci z opatření 1.3.1. *Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům*, záměr c) *území mimo hlavního města Prahy*. Tato finanční podpora je určena na zvýšení výkonnosti zemědělských podniků, a to prostřednictvím podpory marketingu a nákupu nových technologií pro výrobu kvalitnějších zemědělských produktů. V roce 2013 byly poskytnuté prostředky využity převážně na pořízení nových technologií, například optického třídíče hrachu, balicí linky nebo technologie pro zhodnocení produkce BIO mléka.

Na rozdíl od 18. kola bylo možné taktéž podávat žádosti na opatření osy II. V rámci osy II bylo zaregistrováno nejvíce žádostí na opatření 2.4.2. *Neproductivní investice v lesích*. Toto opatření si klade za cíl zvýšit společenskou hodnotu lesů, a to prostřednictvím regulace počtu návštěvníků lesů, budování objektů pro snížení negativních dopadů návštěvnosti a pro zvýšení bezpečnosti návštěvníků. Těchto podpor využila převážně společnost Bělecký Mlýn s.r.o., která získala podporu na realizaci několika projektů, které se týkaly například vybudování zařízení a stezky k pozorování zvěře a obnovy původních loveckých chodníků. Dalším opatřením v rámci osy II, na které bylo možné podávat žádosti, bylo opatření 2.4.1. *Obnova lesnického potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření*. Tato podpora je určena na náhradu škod, způsobených požáry a přírodními pohromami.

Co se týká osy IV Leader, kromě opatření *Realizace místní rozvojové strategie* bylo možné podávat žádosti na opatření 2.1. *Realizace projektů spolupráce*. Jedná se o podporu společného projektu, na kterém se podílí více než jedna MAS. Tento společný projekt podporuje přátelský vztah všech MAS, které se projektu účastní. Spolupráce je možná na národní (záměr a) i mezinárodní (záměr b) úrovni. V obou případech přináší realizace společných projektů přínosy obyvatelům, žijícím nebo navštěvujícím území všech zúčastněných MAS. Těchto podpor využila například MAS Luhačovské Zálesí, a to konkrétně na projekt s názvem „*Aktivně bez hranic – jedeme dál!*“. Na tomto projektu spolupracovala s MAS Teplička, která působí na Slovensku.

Podle Plškové⁴³ se projekt zaměřuje na zviditelnění venkovského území obou MAS jako vhodného místa pro život. Dále se snaží o zvýšení zájmu o venkovskou turistiku a propaguje aktivní styl života. Díky realizaci tohoto projektu byly na území obou MAS vybudovány dva druhy tzv. PlayPointů⁴⁴. Jeden je určený pro seniory a druhý pro mladší obyvatele.

Tabulka 13: Čerpání dotací na projektová opatření PRV v rámci 19.kola

Opatření	Počet podaných žádostí	Z toho schválené žádosti	Výdaje podniku (Kč)	Poskytnutá dotace (Kč)
I.1.3.1.c	49	22	86 201 821	36 722 218
I.3.4.	250	195	8 820 520	6 669 016
II.2.4.1.a	1	1	2 935 000	2 935 000
II.2.4.1.b	9	8	28 945 961	13 647 582
II.2.4.2.a	19	8	12 203 939	10 889 545
IV.1.2.	214	208	92 705 321	59 015 432
IV.2.1.a	15	4	7 537 680	6 763 911
IV.2.1.b	3	3	4 871 320	4 384 188

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat poskytnutých SZIF v Olomouci

Celkem bylo v rámci 19. kola žádostí o dotaci zaregistrováno 560 žádostí, z nichž bylo proplaceno celkem 448 projektů. Při porovnání s 18. kolem byl o podporu na opatření 19.kola větší zájem, a to konkrétně o 148 podaných žádostí. Co se týká výše poskytnuté dotace, v rámci 18.kola bylo poskytnuto celkem 292 465 424 Kč a v rámci 19.kola 141 026 892 Kč. Můžeme tedy podotknout, že v 18.kole bylo přijato méně žádostí, avšak se jednalo o finančně náročnější investice.

⁴³ PLŠKOVÁ, Z. *Aktivně bez hranic – jedeme dál!* [online]. cit. 2015-3 -20. Dostupné z : <http://www.luhacovskezalesi.cz/ops/dotace-projekty/spoluprace/dotacni-poradenstvi-management.html> .

⁴⁴ PlayPoint – místo, vybavené stroji, určenými na cvičení s vlastní vahou těla, cvičení probíhá venku

Neprojektová (nároková) opatření PRV

V následující tabulce je zobrazen počet žadatelů a výše poskytnuté dotace v regionu Střední Morava v letech 2012 a 2013. Tato tabulka se vztahuje k tzv. neprojektovým opatřením. Konkrétně se jedná o Platby za přírodní znevýhodnění v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech (LFA), Platby v rámci Natura 2000 na zemědělské půdě, Agroenvironmentální opatření (AEO), Zalesňování zemědělské půdy (součástí jsou dotace na zalesnění a dotace na péči a poskytnutí náhrady), Platby v rámci Natura 2000 v lesích, Lesnicko-environmentální platby, Předčasné ukončení zemědělské činnosti (PUZČ).

Tabulka 14: Čerpání dotací z PRV na neprojektová opatření

	Počet žadatelů		Výše dotace (Kč)	
	2012	2013	2012	2013
LFA	1 702	1 753	329 260 972,31	327 062 556,42
Natura 2000 na zem.půdě	88	86	2 063 119,48	2 061 200,60
AEO	1 507	1 496	574 256 484,27	563 075 379,54
Zalesňování	162	174	3 670 865,82	4 563 459,11
Natura 2000 v lesích	6	7	388 879,88	479 010,89
Lesnicko-environ.platby	8	9	337 100,84	579 962,02
PUZČ	58	66	8 471 916,40	9 456 234,36
Celkem	3531	3591	918 449 339,00	907 277 802,94

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat poskytnutých SZIF v Olomouci

Co se týká struktury zdrojů, ze kterých byly výše uvedené částky čerpány, ve většině případů se jedná o financování 80 % z evropských a 20 % z národních zdrojů. Pouze v případě opatření LFA a PUZČ se jedná o 75 % z evropských a 25 % z národních zdrojů.

Pro opatření LFA můžeme konstatovat, že zájem o tento typ podpory je velmi značný a jeho vliv se stále zvyšuje. Důvodem je možnost čerpání podpory na travní

porosty, jejichž rozloha se stále zvyšuje, a to díky podporám z jiných dotačních titulů. Zvyšování rozlohy trvale travnatých porostů (TTP) znázorňuje následující tabulka 15. Orná půda je tedy nahrazována TTP a to především v oblastech LFA. Zde můžeme pozorovat snahu EU o zvýšení počtu skotu a jiných hospodářských zvířat, které tyto plochy využívají. Trvalé snižování živočišné produkce totiž představuje pro ČR zásadní problém. „Celkový pokles stavů skotu jen za období 2000-2012 činil 200 tis. kusů, z toho po vstupu do EU 88 tis.kusů.“⁴⁵ Tato situace se však v současné době mírně zlepšuje, přičemž její další zlepšování se předpokládá po roce 2014. Mimo to jsou travnaté porosty prospěšné životnímu prostředí a krajině. Důvodem pro toto opatření je tudíž snížení nezaměstnanosti v oblastech LFA a zamezení odchodu zemědělců. V roce 2013 bylo celkově v ČR vyplaceno 10 613 žádostí v celkové výši dotace 1 995 mil. Kč.

Tabulka 15: Rozloha (ha) trvale travních porostů v regionu Střední Morava

Rok	2000	2002	2007	2010	2011	2012
TTP (ha)	105159	106839	112117	112868	113140	113365

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Českého statistického úřadu

Co se týká opatření AEO, zde můžeme pozorovat taktéž vysoký zájem o tento druh podpory, a to z důvodu stále se zvyšující rozlohy zemědělské půdy, převážně v období let 2007 až 2012. Právě na plochu zemědělské půdy lze tyto dotace čerpat. V námi studovaném období 2012 a 2013, si však můžeme všimnout mírného poklesu, který byl způsoben ukončením závazků z let 2007 a 2008. Dalším důvodem je taktéž rozhodnutí ČR, které spočívá v nepřijímání nových žádostí v těchto letech, a to z toho důvodu, aby nedošlo k překrývání závazků z tohoto programového období se závazky z následujícího programového období. V roce 2013 bylo na území ČR celkově proplaceno 11 744 žádostí o podporu ve výši 4 380 mil. Kč.

Pro opatření *Zalesňování zemědělské půdy*, můžeme podotknout, že o podpory v rámci tohoto opatření nebyl značný zájem a nastavené cíle tohoto opatření byly do

⁴⁵ BEČVÁŘOVÁ, V., TAMÁŠ, V., ZDRÁHAL, I. *Agrobyznys v rozvoji regionu – 2. díl*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. ISBN 978-80-7509-041-6

roku 2012 plněny pouze z 54 %. Tento stav byl způsoben tím, že mnoho žadatelů využilo dotace v minulém období, jako byly národní podpory před rokem 2004 nebo dotace z HRDP. I přesto je však podíl zalesnění v ČR dostatečný a vyhovující současné situaci. Výše podpor vyjádřená v tabulce je výše souhrnné podpory v rámci tohoto opatření, tedy jak z programu HRDP, která je vyplácena žadatelům zařazených do tohoto programu v letech 2004 až 2006, tak i novým žadatelům v rámci PRV 2007 až 2013.

Co se týká opatření Natura 2000, zde můžeme vidět taktéž velký zájem. V roce 2013 bylo na území ČR celkově proplaceno 306 žádostí, z toho na území regionu Střední Morava se jednalo o 88 žádostí. Pro opatření Natura 2000 v lesích však musíme zdůraznit nízký zájem o tuto podporu. V roce 2013 bylo přijato na území ČR pouhých 24 žádostí, z toho v regionu Střední Morava 7 žádostí. EU plánovala podporu celkem 450 podniků, avšak ve skutečnosti bylo podpořeno pouhých 19 podniků. Cíl opatření byl tudíž naplněn pouze ze 3 %. Pro zvýšení zájmu žadatelů o toto opatření byla uskutečněna v roce 2012 informační kampaň, kterou doprovázela různá školení pro potenciální zájemce o dotaci. Ani přesto však nedošlo k výraznému růstu zájmu. Na příkladu regionu Střední Morava vidíme nárůst o pouhého jednoho žadatele.

S podobným neúspěchem se potýká také opatření Lesnicko-environmentální platby. Zde můžeme pozorovat podobná data, jako u předchozího opatření. Důvodem nízkého zájmu je zejména struktura lesních pozemků ve vlastnictví možných žadatelů (státní podniky nemohou dotace čerpat). Soukromí majitelé lesních pozemků vlastní většinou území o velmi malé rozloze, a tudíž nemají o tuto podporu z ekonomických důvodů zájem.

V případě opatření Předčasné ukončení zemědělské činnosti můžeme zmínit naopak dostatečný zájem o toto opatření. Na příkladu regionu Střední Morava navíc pozorujeme zvyšující se zájem mezi lety 2012 a 2013, a to konkrétně o 8 žadatelů. Kromě důvodu přeměny věkové struktury v odvětví zemědělství můžeme zmínit i vedlejší faktor tohoto opatření, a to zvýšení konkurenceschopnosti zemědělských podniků. Vzhledem k tomu, že ve většině případů starší zemědělci přenechávají své

podniky zemědělcům, kteří již vlastní určitou výměru zemědělské půdy, zvyšuje se díky tomuto opatření výměra obhospodařované půdy, a tudíž dochází k tomu, že se podnik stává konkurenceschopnější. V případě tohoto opatření je situace stejná jako u opatření Zalesnění, tudíž je v tabulce uvedena souhrnná výše dotací čerpaných jak z programu HRDP, tak i z PRV 2007 až 2013.

Pro celkové zhodnocení neprojektových opatření můžeme konstatovat, že zájem o tyto opatření se meziročně zvyšuje, a to konkrétně o 60 žadatelů mezi lety 2012 a 2013. Výše poskytnutých podpor se naopak snížila, a to o 11 171 536,06 Kč. I přesto však kvůli charakteru regionu Střední Morava jsou tyto podpory značně oblíbené a jejich vliv neustále roste.

Přímé platby

Kromě podpor v rámci PRV mohou žadatelé jednou ročně čerpat také přímé platby, a to prostřednictvím tzv. Jednotné žádosti. Mezi přímé platby patří: „*Jednotná platba na plochu (SAPS), Přechodné vnitrostátní podpory (PVP), Oddělená platba za cukr (SSP), Oddělená platba na rajčata (STP), Zvláštní podpora na krávy chované v systému s tržní produkcí mléka (Dojnice), Zvláštní podpora na tele masného typu, Zvláštní podpora na bahnice, popř. kozy pasené na travních porostech, Zvláštní podpora na brambory pro výrobu škrobu a Zvláštní podpora na chmel.*“⁴⁶ Pro nastínění dopadů přímých plateb na zemědělství v regionu Střední Morava, použijeme data za období let 2012 a 2013, přičemž se budeme zabývat platbami, které se týkají studované oblasti.

⁴⁶ Server szif.cz, *Zpravodajství jednotná žádost a žádosti AEO 2012* [online]. cit. 2015-3 -12. Dostupné z : <http://www.apic-ak.cz/zpravodajstvi-jednotna-zadost-a-zadosti-aeo-2012.php> .

Tabulka 16: Čerpání přímých plateb v regionu Střední Morava

	Počet žadatelů		Výše dotace v Kč	
	2012	2013	2012	2013
SAPS	3614	3718	2 076 037 365,91	2 279 283 246,86
PVP	3251	3359	40 456 439,74	5 877 889,01
Bahnice	387	401	4 815 525,50	4 863 961,14
Chmel	12	12	2 303 614,15	2 359 915,97
Dojnice	158	155	50 176 024,89	48 379 516,61
Tele mas.typu	547	429	26 947 482,04	26 807 383,96
SSP	197	197	272 016 194,12	270 681 099,79
CELKEM	8 166	8271	2 472 752 646,35	2 638 253 013,34

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat poskytnutých SZIF v Olomouci.

Všechny přímé platby jsou hrazeny plně ze zdrojů EU, s výjimkou Přechodných vnitrostátních podpor, které jsou plně hrazeny z národních zdrojů. Na základě dat uvedených v tabulce můžeme pozorovat u většiny položek zvyšující se zájem o tyto platby. Můžeme tedy konstatovat, že jejich vliv na hospodaření zemědělců ve studovaném regionu je velmi značný. Největší výdaje pro SZP představuje položka SAPS. Jedná se o hlavní platbu, která zabezpečuje zemědělcům, obhospodařujícím zemědělskou půdu, stabilní příjmy bez ohledu na to, co produkují. Velký rozdíl ve výši poskytnuté dotace můžeme vidět v oblasti PVP. Tento rozdíl je dán množstvím prostředků uvolněných na tyto platby ze státního rozpočtu. Pro shrnutí údajů můžeme zmínit, že v roce 2013 bylo vyplaceno v rámci přímých plateb v regionu Střední Morava o 165 500 366,99 Kč více než v předešlém roce.

Na základě druhé kapitoly můžeme označit region Střední Morava, jako region vhodný pro hospodaření v oblasti zemědělství. Pro zemědělské podniky na tomto území představují zdroje z EU možnost rozvoje svého podnikání a zároveň i možnost rozvoje venkovských oblastí. Ve většině případů je poskytována žadatelům stále větší finanční podpora, přičemž zájem o dotace stále roste, což dokazuje údaj o počtu podaných žádostí, obsažený u každého druhu zmíněné podpory. V následující kapitole bude nastíněno čerpání dotací z výše zmíněných dotačních titulů na konkrétních subjektech, které přispívají k rozvoji regionu Střední Morava. Jedná se o znázornění prostřednictvím konkrétních realizovaných projektů.

3. Znázornění dopadů SZP EU na vybrané subjekty v regionu Střední Morava

Pro zpracování této kapitoly bylo vybráno několik konkrétních subjektů, které přispívají k rozvoji zemědělství a venkova ve studované oblasti. První část kapitoly je zpracována na základě dat, získaných z dotazníkového šetření. Pro ostatní části byla využita data, poskytnutá pracovníky Státního zemědělského intervenčního fondu.

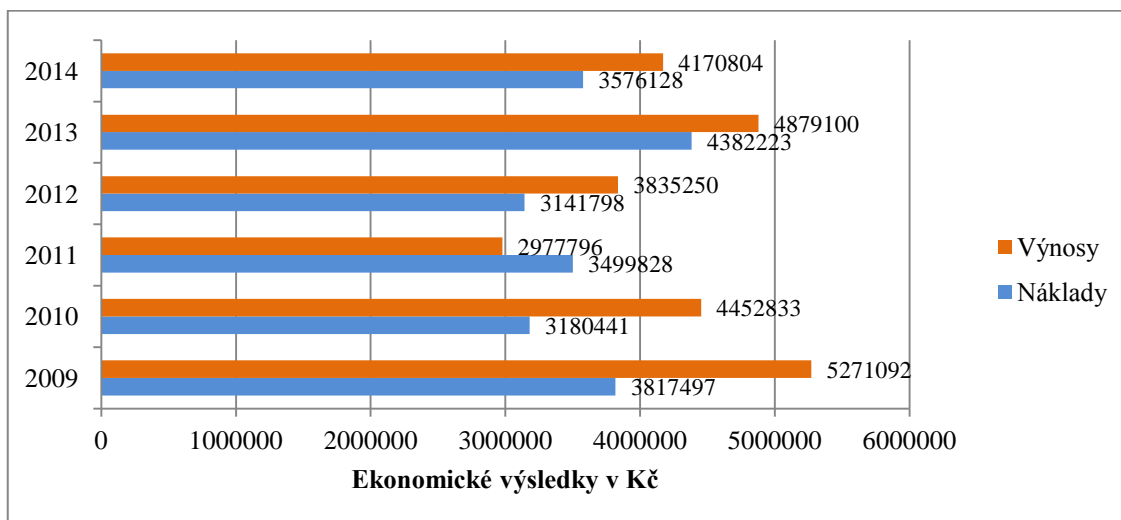
3.1 Zemědělské podniky

Zemědělské podniky jsou nejčastějšími žadateli o dotace v rámci SZP. Pro znázornění dopadů SZP využijeme modelového příkladu soukromého zemědělce Jana Kadlece, který působí v obci Blatec v Olomouckém kraji. Tento podnik byl zřízen v roce 1992. Co se týká právní formy, můžeme jej klasifikovat jako zemědělského podnikatele – fyzickou osobu. Jedná se o rodinný podnik s jedním zaměstnancem. Tento podnik se zaměřuje na rostlinnou výrobu, konkrétně pěstování obilovin, luštěnin a olejnatých semen, přičemž celková rozloha obhospodařovaných pozemků činí 170 ha. Tímto podnikem nejsou obhospodařované žádné oblasti LFA. Majitel podniku je členem Asociace soukromého zemědělství ČR (ASZ)⁴⁷. Není členem žádné MAS, ani o členství nemá zájem.

V následujícím grafu jsou znázorněny ekonomické výsledky podniku v období let 2009 až 2014. Jedná se o znázornění nákladů a výnosů podniku. Na základě těchto ukazatelů můžeme konstatovat, že podnik vykazuje převážně vyšší výnosy, než náklady. Výjimkou je rok 2011, kdy je situace opačná. Po zohlednění ostatních ukazatelů však podnik vykazuje i v tomto roce zisk. Vývoj hospodářského výsledku znázorňuje graf č. 3. Jako slabší období ve vývoji tohoto podniku můžeme zmínit roky 2011 a 2012, kdy podnik vykazoval nejmenší hospodářské výsledky za celé zkoumané období. Kolísání hospodářského výsledku je typické převážně pro podniky se zaměřením na rostlinnou výrobu, a to z důvodu vysoké závislosti na velkém množství faktorů. Jedním z nich je například počasí.

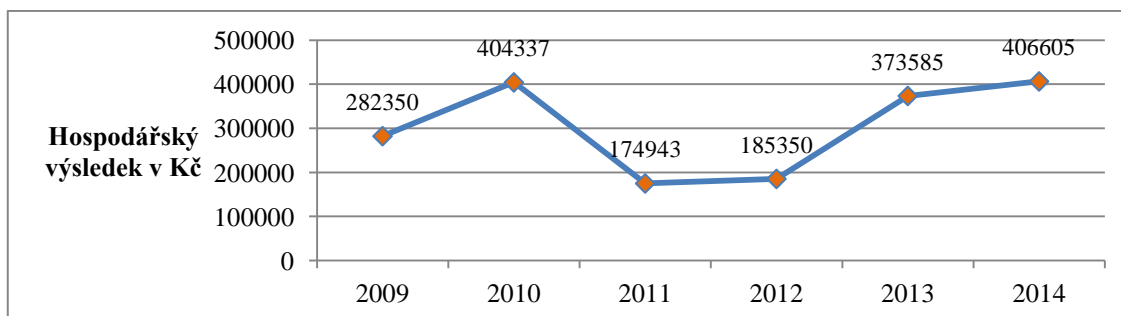
⁴⁷ ASZ slouží pro účely ochrany zájmů svých členů při jednání se státními orgány. Mezi její cíle patří dále zajišťování informovanosti veřejnosti i svých členů o dění v rámci oblasti soukromého zemědělství, a to prostřednictvím publikace Selská revue. Dále zajišťuje pro své členy odborné semináře, apod.

Graf 2 : Ekonomické výsledky podniku

zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých Janem Kadlecem (zemědělský podnikatel)

Graf 3 : Vývoj hospodářského výsledku podniku

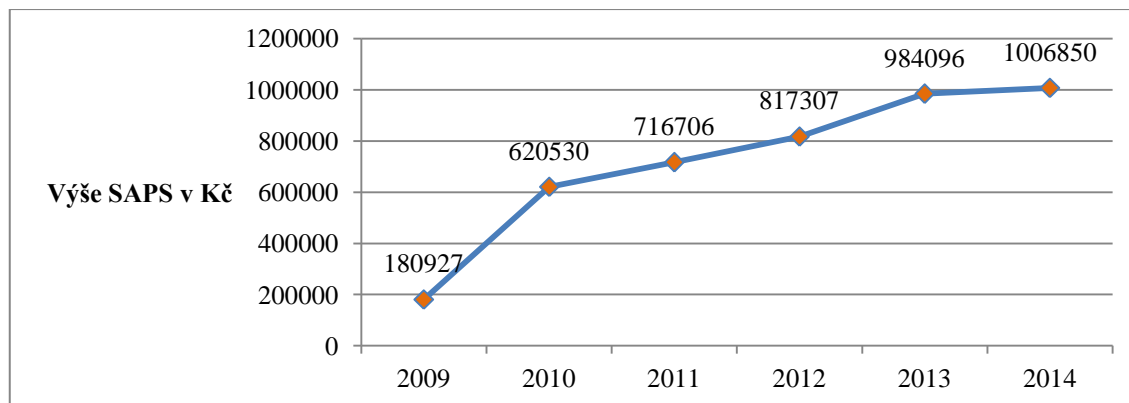

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých Janem Kadlecem (zemědělský podnikatel)

Zkoumaný podnik využíval v průběhu svého podnikání podpory v podobě přímých plateb a národní plateb. Co se týká struktury přímých plateb, podnik využíval převážně Jednotnou platbu na plochu (SAPS), jejichž výše je znázorněna v následujícím grafu. Zde můžeme konstatovat, že výše získaných dotací má v průběhu let rostoucí charakter. Největší nárůst ve výši plateb zaznamenal podnik mezi lety 2009 a 2010. Od roku 2010 se jedná o mírný meziroční nárůst v průměru o zhruba 100 000 Kč. Pokud se zaměříme na rok 2013 v tomto roce podnik využil rovněž podporu v podobě oddělené platby za cukr ve výši 375 011 Kč. Dalším druhem

podpory, kterou podnik využil v roce 2013, byla dotace z Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu⁴⁸ (PGRLF) ve výši 124 000 Kč.

Graf 4 : Čerpání SAPS podnikem

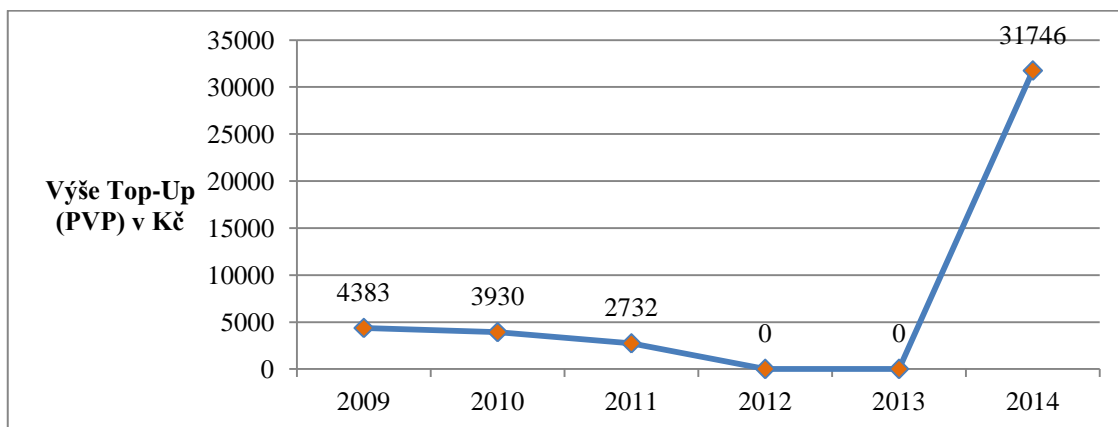

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých Janem Kadlecem (zemědělský podnikatel)

Kromě přímých plateb podnik využíval také národní platby Top-Up (PVP). Co se týká vývoje těchto podpor, od roku 2009 do roku 2011, měly tyto získané podpory klesající charakter. Tato situace je dána zvyšujícím se objemem přímých plateb. V letech 2012 a 2013 tento podnik o národní platby nežádal. Avšak v roce 2014 můžeme pozorovat vysoký nárůst získaných prostředků. Tato situace je způsobena nařízením Evropské komise z roku 2012. Jedná se o snížení výše podpory PVP zemědělcům, na základě tzv. modulace. Tato modulace byla zavedena z důvodu zvyšování přímých plateb. Základ pro výpočet modulace získáme sečtením všech přímých plateb. U zkoumaného podniku se jednalo o částku 1 359 107 Kč. Prvních 5 tisíc Kč z částky modulaci nepodléhá, zbytek částky podléhá 10% snížení. Výsledek bude odečten od PVP. Po výpočtu bylo zjištěno, že nárok na PVP byl v roce 2012 a 2013 nulový. Z tohoto důvodu o něj podnik v těchto letech nežádal. Avšak v roce 2014 se modulace již neuplatňuje, tudíž bylo možné získat podstatně vyšší finanční podporu v rámci těchto plateb. O podporu z PRV podnik nežádal v žádném období jeho působení.

⁴⁸ PGRLF poskytuje zemědělským podnikatelům finanční prostředky na snížení finančních nákladů, vzniklých při realizaci investičního záměru, vedoucímu k rozvoji podniku. Jedná se o náhradu pouze těch nákladů, které nejsou přijatelné v rámci PRV. PGRLF představuje hlavní nástroj zemědělské politiky ČR.

Graf 5 : Čerpání národních plateb Top-Up (PVP) podnikem (Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat poskytnutých Janem Kadlecem (zemědělský podnikatel)

Pokud se budeme zabývat postojem podniku k podmínkám SZP můžeme konstatovat, že majitel podniku vnímá vliv SZP na jeho podnikání spíše negativně. Mezi hlavní negativa patří podle něj složitá pravidla a nařízení, s čímž je spojena i velmi náročná administrativa. Pro orientaci v nařízeních SZP využívá server agroweb.cz. Jako negativní, vnímá podnik i omezení výroby v podobě kvót. Ochrana domácího trhu v agrárním sektoru je podle něj nízká a udělování dotací v rámci celé EU označuje jako nespravedlivé. Naopak jako pozitivní vnímá zvyšování dotací. Podnik pociťuje dopady na ekologickou oblast svého podnikání, a to převážně proto, že ekologické podmínky hospodaření jsou oblastí se stále se zvyšujícím zájmem EU. Se současným stavem zemědělství v ČR je podnik spíše spokojen.

Při oslovení i jiných zemědělských podniků jsem se setkala převážně s negativní reakcí na SZP. Většina dotázaných vnímá jako největší problém nesmyslnou byrokracii a velmi složitou administrativu, přičemž ve výsledku jsou s fungováním SZP spíše nespokojení. Zde budu citovat názor jednoho z dotázaných. Jedná se o majitele zemědělského podniku, který je příjemcem dotací z EZZF: „Současný systém dotací je velmi špatný, křiví rovnou hospodářskou soutěž, škodí lidem i krajině. Myslím, že rozumnější by bylo dotační systém zrušit bez náhrady, než se jej snažit složitě změnit.“ S podobnými názory jsem se setkala u více dotázaných, avšak ne všichni souhlasí s úplným zrušením systému. Mezi často zmíněná negativa patří omezení v podobě produkčních kvót. Zde můžeme zmínit, že tento systém byl

v některých oblastech výroby již zrušen a ostatní rušení se očekává. Avšak podle dotázaných zemědělských podniků měl tento systém velký negativní dopad na české zemědělství, s následkem častého rušení podniků.

O dotace SZP je v regionu Střední Morava i přesto poměrně vysoký zájem, což dokazuje celkový počet žadatelů o SAPS v roce 2013, který činil 3 718 žadatelů z celkového počtu 5 322 zemědělských podniků, působících v této oblasti, což představuje 70 % podniků. Z tohoto zjištění vyplývá, že je tato politika velice kontroverzní, převážně právě pro oblast zemědělských podniků.

3.2 Nezemědělské podniky na venkově

O dotaci z EU, konkrétně z PRV, mohou žádat také podniky nezemědělské povahy, jejichž projekt je realizován v obci s méně než 2 tisíci obyvateli. Jedná se o podporu v rámci opatření osy III, *Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje*. Tato podpora je podle SZIF⁴⁹ určena na zakládání a rozvoj nezemědělských mikropodniků. Cílem je především vytvoření nových pracovních míst, zkvalitnění venkovských oblastí a zajištění různorodosti venkovských aktivit. Podpora je určena podnikům, které zaměstnávají méně než 10 zaměstnanců, a jejichž roční obrat je nižší než 2 miliony EUR. Zároveň se jedná převážně o podporu podniků, orientujících se na řemeslnou výrobu, služby pro hospodářství, drobnou výrobu a maloobchod. Jako příklad uvedeme projekt společnosti FOKOS kuchyně s.r.o., který byl podpořen z PRV částkou 2 993 900 Kč. Tyto prostředky byly využity na založení mikropodniku v obci Hlušovice, která leží v Olomouckém kraji a v současné době má 817 obyvatel. Podle dat, získaných z registru ekonomických subjektů⁵⁰, nabízí tento podnik služby v oblasti výroby kuchyňského i jiného nábytku. Počet zaměstnanců v tomto podniku se pohybuje mezi 6 až 9 pracovníky. Tato společnost vznikla k datu 12.2.2010 a žádost o dotaci byla podána 3.3.2010. Předmětem jejího podnikání je truhlářství a podlahářství.

⁴⁹ SZIF.CZ. *Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje* [online]. cit. 2015-3 -2 . Dostupné z : <https://www.szif.cz/cs/podpora-zakladani-podniku-a-jejich-rozvoje#>.

⁵⁰ Český statistický úřad. *Registr ekonomických subjektů v ARES* [online]. cit. 2015-3 -5 . Dostupné z : http://www.info.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_res.cgi?ico=28615107&jazyk=cz&xml=1.

3.3 Obce

Obce a sdružení obcí jsou častými žadateli o dotace v rámci PRV. Většina opatření se vztahuje na obce do 500 obyvatel, přičemž některá opatření se vztahují i k obcím do 2000 obyvatel. Jako příklad uvedeme obec Dlouhá Loučka, která již několikrát využila dotace z PRV. Tato obec leží v okrese Olomouc a v současné době má 540 obyvatel.

V roce 2008 obec získala celkem 1 042 016 Kč na realizaci projektu s názvem *Rekonstrukce střechy Mateřské školy v Dlouhé Loučce*. Dotace byla poskytnuta na opatření osy Leader *Realizace místní rozvojové strategie*. Tento projekt byl určen jako vyhovující k proplacení MAS Uničovsko, o.p.s. Na toto opatření čerpala obec dále částku 448 633 Kč, a to na realizaci projektu *Výměna osvětlení a zhotovení kazetových pohledů*. Třetím projektem v rámci tohoto opatření byl projektu určený k výstavbě víceúčelového hřiště s umělým trávníkem, na který byla z PRV poskytnuta podpora ve výši 918 400 Kč. V roce 2009 tato obec čerpala celkem 401 520 Kč prostřednictvím projektu *Dovybavení obce Dlouhá Loučka lesnickou technikou*. O rok později byla obci poskytnuta dotace ve výši 40 000 Kč na nákup poradenských služeb. Můžeme tedy konstatovat, že obec Dlouhá Loučka získala z PRV v období let 2007 až 2013 celkem 2 850 569 Kč, které využila ke svému rozvoji.

Podle Nohela⁵¹ můžeme oba kraje regionu Střední Morava zařadit mezi kraje s největší úspěšností čerpání dotací, a to z důvodu nejvyššího podílu obcí, které dotace čerpaly, na celkovém počtu obcí v kraji. Konkrétně se jednalo o zhruba 60 % obcí. Oba dva kraje se podílely na výši čerpaných prostředků v období let 2007 až 2013 7 %. Celkem čerpalo dotaci z PRV 427 obcí v tomto regionu. V Olomouckém kraji byla získána podpora ve výši 500 527 tis. Kč a ve Zlínském kraji se jednalo o částku 563 567 tis. Kč.

Obce v tomto regionu čerpají prostředky z PRV na pořízení lesnického vybavení a nákup poradenské služby, jak bylo nastíněno v modelovém příkladu obce Dlouhá Loučka. Největší zájem o dotace byl zaznamenán v rámci opatření osy III. Ve

⁵¹ NOHEL, F. *Program rozvoje venkova v rozpočtech obcí* [online]. cit. 2015-3 -15. Dostupné z : <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6662087>.

studovaném regionu se jednalo převážně o projekty, týkající se zlepšení dopravní a technické infrastruktury, zlepšení vzhledu obcí a vybudování kanalizace v obci. Jednalo se například o stavební obnovu Základní školy v Babicích včetně venkovských hřišť, nebo o rekonstrukci kaple v obci Lipina. Prostřednictvím osy Leader byly realizovány projekty, které se týkaly převážně budování hřišť, nákupu vybavení a obnovy míst, která mohou být prospěšná všem obyvatelům obce.

3.4 Místní akční skupiny

Působení MAS v regionu Střední Morava bylo již popsáno v textu výše. V této části se však budeme snažit nastínit využívání poskytnutých finančních prostředků na konkrétních příkladech.

První možností získání prostředků z PRV MAS je opatření osy III *Vzdělávání a informace*. V rámci tohoto opatření bylo poskytnuto celkem 384 977 Kč krajskému sdružení NS MAS ČR Olomouckého kraje. Tento projekt byl nazván *Propojování místních akcí rozvoje venkova Olomouckého kraje* a spolupracovalo na něm celkem 7 MAS. MAS Prostějov venkov o.p.s.⁵² popsala projekt jako netypický projekt, který spočíval v uspořádání několika vzdělávacích seminářů, týkajících se různých témat, jako například *Nová zeleň a veřejné prostranství* nebo *Nová zemědělská produkce*. Účastníci seminářů si mohli vyměnit zkušenosti s realizací projektů v rámci PRV.

Co se týká jednotlivých MAS, zde můžeme zmínit například projekt s názvem „*Cílem společného snažení je rozvoj regionálního značení*“ realizovaný MAS Moravská cesta, z.s. Na tento projekt byla z PRV poskytnuta dotace ve výši 789 228 Kč, přičemž celkové výdaje na realizaci projektu činily 1 409 600 Kč. Podle MAS Moravská cesta⁵³, je cílem projektu zavedení regionálního značení u regionálních produktů HANÁ a HONT. Prostředky byly dále využity na zorganizování setkání a exkurzí, na nákup propagačních materiálů, vitrín, stojanů, apod. Tento projekt byl

⁵² MAS Prostějov venkov o.p.s. *Propojování místních akcí a rozvoje venkova Olomouckého kraje - vzdělávání a informace pro III. Osu* [online]. cit. 2015-3 -15. Dostupné z : <http://www.maspvvenkov.cz/dokumenty-spolecnosti/projekty/propojovani-mistnich-akci-a-rozvoje-venkova-olkraje/>.

⁵³ MAS Moravská cesta. *Moravskou cestou* [online]. cit. 2015-3 -15. Dostupné z : <http://www.moravska-cesta.cz/dbimg/zpravodaj--moravskou-cestou--zima-2014.pdf>.

založen na mezinárodním partnerství, konkrétně s MAS Zlatá cesta, působící na Slovensku.

Na základě spolupráce vznikl také projekt s názvem „*Moravská brána do Evropy – nové venkovské expozice a muzea*“. Podle informačního serveru tohoto projektu⁵⁴ se jedná o sdružení celkem tří moravských MAS a jeho cílem je obnova objektu a následné vybudování nové venkovské expozice a muzea na území všech tří MAS. Realizací projektu tedy vzniknou tři nová muzea s venkovskou expozicí. Na realizaci projektu bylo poskytnuto celkem 4 483 000 Kč z PRV. Prostředky byly využity také na informování veřejnosti formou cedulí nebo na vybudování pěších tras, vedoucích do těchto míst. Oba zmíněné projekty byly realizovány v rámci osy Leader, opatření *Realizace projektů spolupráce*.

3.5 Občanská sdružení, zájmová sdružení a poradenská střediska

V regionu Střední Morava se setkáváme s širokým spektrem sdružení, která v minulosti využila prostředků z PRV. Tyto subjekty žádaly především o dotace na opatření osy Leader, a to prostřednictvím MAS.

Jedním z žadatelů o dotaci bylo ekologické středisko Bioinstitut o.p.s. Na projekt s názvem *Osiva v ekologickém zemědělství* bylo z PRV poskytnuto celkem 581 000 Kč. Podle informačního serveru této společnosti⁵⁵, byly finanční prostředky využity na organizaci 10 vzdělávacích seminářů, týkajících se produkce bioosiv. Semináře byly doplněny také praktickými exkurzemi. Účast na seminářích byla bezplatná.

Dalším příkladem čerpání dotací z PRV je občanské sdružení s názvem „Hébem se“, které spojuje občany se zájmem o zdravý životní styl v obci Ústín. Toto sdružení získalo podporu ve výši 106 380 Kč na rozvoj pohybových aktivit. Podle MAS

⁵⁴ Moravská brána do Evropy. *Projekt spolupráce zahájen* [online].cit. 2015-3 .15. Dostupné z : http://www.mbe-projekty.cz/index.php?seo_url=aktuality-projekt-spoluprace-zahajen.

⁵⁵ Bioinstitut.cz. *Osiva v ekologickém zemědělství* [online]. cit. 2015-3 -15. Dostupné z : http://www.bioinstitut.cz/documents/Pozvanka_osiva_9.11.pdf.

Region Haná, z.s.⁵⁶, která tento projekt podpořila, cíl projektu spočívá ve vybavení místnosti, určené ke cvičení, tak aby ji mohli využít všichni obyvatelé této obce. V minulosti nebyla v této obci žádná možnost trávení volného času aktivním způsobem, tudíž se tento projekt snaží tento problém vyřešit.

Také Rodinné centrum Klásek, o.s., působící v obci Lutín, získalo z PRV podporu ve výši 249 524 Kč, a to na rekonstrukci sociálního zařízení. Centrum Klásek vzniklo jako místo pro sdružování rodičů a dětí, prostřednictvím různých nabízených aktivit. Sociální zařízení mohou využívat i další neziskové organizace. Do této kategorie spadá také například občanské sdružení Rozvišt, působící v obci Horka nad Moravou. Sdružení získalo dotaci ve výši 94 860 Kč, na realizaci projektu „Školka v lese – radost nese!“ Toto sdružení vzniklo za účelem provozu Lesního dětského klubu Bažinka, který spočívá v nabídce různých seminářů a workshopů s ekologickou tematikou pro rodiče s dětmi.

Jedním z žadatelů o podporu z PRV bylo také občanské sdružení Sagittaria, které leží v obci Křelov. Toto sdružení se zabývá ochranou životního prostředí v oblasti regionu Střední Morava. V roce 2010 byla tomuto sdružení poskytnuta dotace ve výši 665 174 Kč. Tyto prostředky byly využity na zkvalitnění zázemí pro činnost Sagittaria. Konkrétně se jednalo o vybudování ekocentra, čímž bylo zkvalitněno technické zázemí tohoto sdružení.

Dalším občanským sdružením, které čerpalo dotace z PRV je sdružení, působící v obci Luhačovice, zvané „Jurkovičův Svět“. Toto sdružení vzniklo za účelem rozvoje oblasti hranic ČR se Slovenskem. Jedná se především o podporu sportovních a turistických aktivit v této oblasti, doplněných výrobou regionálních produktů. Projekt s názvem „Královstvím rozhledovým“ získal podporu ve výši 150 855 Kč. Tyto finanční prostředky byly, podle informačního serveru tohoto sdružení⁵⁷, využity na vybudování naučné stezky s česko-slovenskou tematikou. Návštěvník této stezky mívá

⁵⁶ MAS Region Haná. *Projekt Hébem se* [online]. cit. 2015-3 -15. Dostupné z : <http://www.regionhana.cz/cs/leader-2007-13/realizovane-projekty-leader/projekty-leader-2012/projekt-hebem-se/>.

⁵⁷ Jurkovičův svět. *Královstvím rozhledovým* [online]. cit. 2015-3 -15. Dostupné z : <http://www.jurkovicuv-svet.cz/projekty/kralovstvim-rozhlednovym.htm>.

19 infopanelů, na kterých se může dozvědět informace o rozhlednách v ČR a na Slovensku.

Jako další příklad obecně prospěšné společnosti, která využila dotací z PRV, můžeme zmínit společnost Dotek, působící v obci Vizovice. Jedná se o společnost, která poskytuje sociální a zdravotnické služby, na základě moderních metod a technologií. Získané prostředky využila na vybudování zimní zahrady, přičemž se jednalo o částku ve výši 540 000 Kč. Podle Pečeňové⁵⁸ tento projekt vyřešil problém nedostatečného prostoru pro poskytování služeb. Současně přispěl ke zpříjemnění prostředí pečovatelského domu.

Národopisný soubor Klobučan, působí v obci Valašské Klobouky a snaží se o zachování tradic a folklóru v této oblasti. Jedná se o taneční soubor, který vystupuje po celém území ČR i Slovenska. Tento soubor získal v roce 2013 finanční prostředky z PRV ve výši 55 800 Kč. Tyto prostředky využil na rekonstrukci valašskoklobouckého kroje a pořízení krojových součástí.

Organizace Orel jednota Vizovice nabízí služby v podobě společenských a sportovních akcí, postavených na křesťanské víře. Tyto aktivity jsou zaměřeny převážně na rodiče s dětmi. Tato organizace čerpala dotaci z PRV ve výši 347 002 Kč, které využila na zkvalitnění zázemí. Do této oblasti můžeme zařadit také římskokatolické farnosti, které jsou poměrně častým žadatelem o dotaci z PRV. Projekty římskokatolických farností se týkají převážně obnovy a oprav kostela, a nebo jejich vybavení. Jako další příklad uvedeme organizaci Charita ČR, která taktéž využívá dotací z PRV. Ve studovaném regionu využila dotace například Charita Svaté rodiny Luhačovice, která získala 497 789 Kč na realizaci projektu „*Pomoc už je na cestě.*“ Projekt byl zaměřen na stavební úpravy budovy Charity.

Dalším subjektem, využívajícím dotace z PRV, jsou myslivecká sdružení. Jedná se především o modernizaci a výbavu mysliveckých zařízení. Jako příklad uvedeme myslivecké sdružení SUDINKA v obci Petrůvka, které získalo celkem 252 828 Kč z PRV na rekonstrukci brokové střelnice. Tyto prostředky byly využity na nákup

⁵⁸ PEČEŇOVÁ, R. *Dobročinný občůdek ve Vizovicích otevírala slavnostně ministryně Hanáková.* [online]. cit. 2015-3 -15. Dostupné z : <http://hornipodrevnicko.cz/clanky/item/dobrocinnny-obchudek-ve-vizovicich-otevirala-slavnostne-ministryne-hanakova>.

vybavení a modernizaci střelnice, která slouží k pořádání střeleckých turnajů. V rámci zájmových sdružení můžeme zmínit dále sbory dobrovolných hasičů, který využívají získané prostředky na nákup potřebného vybavení a rekonstrukci prostor hasičských zbrojnic. Zde můžeme zmínit projekt s názvem „*Připravujeme se pomáhat*“, který byl podpořen částkou 354 384 Kč. Tento projekt realizovalo Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, konkrétně Sbor dobrovolných hasičů Náměšť na Hané. Podle Trnkové⁵⁹ se projekt soustřeďuje na zkvalitnění výstroje, výzbroje a techniky, kterou využívají všechny oddíly sboru pro své sportovní aktivity. Součástí je taktéž modernizace zázemí sboru.

Častými žadateli o dotace z PRV jsou i sportovní kluby a tělovýchovné jednoty. Prostředky jsou poté využívány na rekonstrukci hřišť a sportovního zázemí. Jako zajímavý příklad uvedeme projekt „*Bílou stopou Zálesím*“, který získal na svou realizaci podporu z PRV ve výši 763 902 Kč. Realizátory projektu jsou sportovní kluby Slavičín, které tyto prostředky využily na zkvalitnění běžkařských tras v oblasti mikroregionu Luhačovské Zálesí, prostřednictvím nákupu dvou skútrů, určených na úpravu tras.

3.6 Ostatní subjekty

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, mezi časté žadatele o podporu z PRV patří Agrární komory a Regionální rozvojové agentury. Tyto subjekty jsou podporovány v oblasti poskytování odborného vzdělávání a informování.

O dotace z PRV žádají také společnosti, zabývající se správou lesů v obcích. Jedná se především o nákup a poskytování poradenských služeb, pořízení vybavení, rekonstrukci lesních cest, apod. Jako příklad uvedeme společnost Slavičínské lesy s.r.o., která získala prostředky ve výši 412 549 Kč na obnovu lesního potenciálu po větrné kalamitě ve městě Slavičín. Jednalo se o větrnou bouři v červnu roku 2010, která způsobila milionové škody v lesích v okolí obcí Luhačovice, Slavičín a Buchlovice ve Zlínském kraji. Společně se společností Slavičínské lesy s.r.o. využily

⁵⁹ TRNKOVÁ, L. Náměšťské noviny [online]. cit. 2015-3 -15. Dostupné z : http://www.namestnahane.cz/e_download.php?file=data/editor/78cs_12.pdf&original=NamNoviny-45prosinec-optim.pdf.

podpor z PRV, na pokrytí nákladů vzniklých touto kalamitou, celkem 4 společnosti v této oblasti. Celkem bylo těmto společnostem poskytnuto 1 516 197 Kč.

Velmi častým žadatelem o dotaci v rámci opatření osy I *Pozemkové úpravy* je Státní pozemkový úřad. Tento subjekt využívá prostředky na rekonstrukci a výstavbu polních cest a na vyměřování pozemků. Jako příklad uvedeme pracoviště Státního pozemkového úřadu v Olomouci, které získalo z PRV v období let 2007 až 2013 částku v celkové výši 74 203 185 Kč.

3.7 Spolupráce subjektů

Vzhledem k tomu, že není žádoucí, aby zemědělské subjekty a ostatní aktéři rozvoje venkova fungovali samostatně, byla Ministerstvem zemědělství vyhlášena soutěž, zvaná „*Vesnice roku*“, jejíž součástí je udělování ceny „*Oranžová stuha České republiky roku*“. Toto ocenění získá obec, která se vyznačuje nejrozsáhlejším partnerstvím se zemědělskými subjekty. Toto partnerství musí spočívat ve snaze o rozvoj a zvelebování venkovské oblasti. Podle Ministerstva zemědělství⁶⁰ je hodnocení prováděno na základě zjišťování dat v těchto oblastech: *zaměstnanost v místním zemědělském sektoru, péče o krajinu, společné projekty, místní produkty a jejich propagace, využití netradičních zdrojů energie a nezemědělské aktivity*. Tyto oblasti představují také oblasti podpory SZP.

Pro účely nastínění spolupráce subjektů v těchto oblastech, využijí výsledky výše zmíněné soutěže. Obce v regionu Střední Morava jsou v oblasti spolupráce velice úspěšné. Od roku 2007, kdy byla soutěž zahájena, získaly obce na území tohoto regionu ocenění celkem 5 krát. Dvakrát se jednalo o obce v Olomouckém kraji a třikrát ocenění získaly obce ve Zlínském kraji. Konkrétně se jedná o obce Těšetice, Partutovice, Francova Lhota, Prlov a Hošťálková. Motivací pro účastníky této soutěže je finanční odměna v podobě dotace z rozpočtu Ministerstva zemědělství.

Na základě zmíněných výsledků můžeme ohodnotit spolupráci zemědělských podniků a ostatních aktérů rozvoje venkova v tomto regionu jako nejlepší v rámci

⁶⁰ Server Ministerstva zemědělství. *Základní informace o ocenění Oranžová stuha* [online]. cit. 2015-3 - 15. Dostupné z : <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/oceni-Oranzova-stuha-vesnice-roku/> .

regionů ČR. Jedná se však pouze o jeden pohled zkoumání spolupráce, tudíž se hodnocení vztahuje pouze k výsledkům zmíněné soutěže.

Pro shrnutí této kapitoly můžeme konstatovat, že na území studovaného regionu působí mnoho subjektů, které prostřednictvím finančních prostředků, získaných z dotačních titulů v rámci SZP, výrazně přispívají k rozvoji zemědělství a venkova v této oblasti. Jedním z nejdůležitějších aktérů rozvoje jsou zemědělské podniky, které čerpají dotace prostřednictvím SAPS a PVP na rozvoj a podporu svého podnikání, což vede ke zvýšení jejich konkurenceschopnosti na domácím i zahraničním trhu. Dotace z PRV jsou poskytovány taktéž nezemědělským podnikům, které působí ve venkovských oblastech. Tyto podpory jsou určeny převážně na zakládání nových podniků, což přispívá ke zvýšení kvality života na venkově. Region Střední Morava se vyznačuje také velkým zájmem o dotace z PRV v oblasti obcí. Obce využívají tyto podpory především na rekonstrukce a vybavení, čímž se stává obec atraktivnější nejen pro její obyvatele, ale taktéž pro její návštěvníky. Důležitým subjektem v rámci podpor z PRV jsou také MAS, které prostřednictvím získaných dotací podporují regionální produkty, zabezpečují vzdělávací akce a snaží se o propojení MAS, působících v tuzemských i zahraničních regionech. Subjekty, které zásadně ovlivňují kvalitu života lidí, jsou různá občanská a zájmová sdružení. Tyto organizace se snaží vyřešit prostřednictvím dotací z PRV vzniklé problémy, týkající se převážně trávení volného času, přičemž se často soustřeďují na rodiny s dětmi. Dále se jedná o sdružení, snažící se o uchování tradic a folklóru, který je pro tento region tolik důležitý. Součástí jsou taktéž často organizace spravující lesy nebo sportovní kluby, využívající získané dotace ve většině případů na stavbu sportovních areálů a hřišť. V neposlední řadě jsou dotace z PRV využívány na rekonstrukci infrastruktury.

Závěr

České zemědělství se před vstupem ČR do EU muselo přizpůsobit podmínkám nastaveným SZP. Bylo zapotřebí zajistit konkurenceschopnost českých podnikatelů na evropských i světových trzích. Současně byl však kladen důraz na zlepšení životních podmínek zemědělců a zajištění dostatečných příjmů v tomto odvětví. Tato opatření však přinášela v mnoha případech neblahý dopad na zemědělské podniky. Pro naplnění těchto cílů bylo ČR využito finančních prostředků z fondu SAPARD.

V roce 2004 vstoupila ČR do EU, tudíž se musela přizpůsobit podmínkám právě probíhající Fischlerovi reformy. Tuto reformu označujeme jako jednu z nejdůležitějších milníků ve vývoji SZP, a to především kvůli zrušení vazby mezi výší poskytnutých dotací a množstvím výroby. Jednalo se o opatření, vedoucí ke snížení nadprodukce, která představovala pro EU zásadní problém. V tomto období se taktéž projevuje zájem o oblast životního prostředí, což dokazuje zavedení podmínek Cross-compliance, přičemž splnění těchto podmínek znamená předpoklad pro poskytnutí dotace. Taktéž oblast rozvoje venkova se postupem času dostává do popředí zájmu SZP. Pro zavedení nastavených opatření využívala ČR dotace z Horizontálního plánu rozvoje venkova, jehož cílem bylo zajistit trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů. Další možností pro žadatele o dotaci byl Operační program Zemědělství, který navazoval na předcházející program SAPARD. Oba tyto programy se staly předchůdci Programu rozvoje venkova 2007 až 2013, který poskytoval finanční podporu, plynoucí z EAFRD, v rámci čtyř os, týkajících se různých oblastí rozvoje venkova a vztahujících se k různým subjektům. Kromě těchto programů využívá ČR také dotace v podobě přímých plateb z EAGF, přičemž nejdůležitější složkou jsou tzv. Jednotné platby na plochu (SAPS). Všechny zmíněné podpory jsou v ČR zprostředkovávány Státním zemědělským intervenčním fondem.

Na základě poznatků, týkajících se vývoje SZP můžeme zpozorovat snahu EU o reakci na nové vznikající problémy v zemědělství, prostřednictvím stále se měnících podmínek pro udělení dotací. Dopady nastavených podmínek však nejsou často takové, jaké EU předpokládá. Tato situace se o to více projevuje v menších zemích, jako je ČR, a často způsobuje velké problémy zemědělským podnikatelům, kteří vnímají

udělování dotací jako nespravedlivé. SZP se tudíž setkává s hojnou kritikou v mnoha oblastech jejího působení a její vliv je vnímán často negativně.

Všechny výše zmíněné dotace byly využívány taktéž subjekty na území studovaného regionu Střední Morava. Po shrnutí získaných poznatků můžeme zhodnotit tento region, jako region s velkým množstvím subjektů, které využívají dotace nabízené SZP EU. Jedná se o subjekty různých forem, které odlišným způsobem přispívají k rozvoji tohoto regionu, což dokazuje široký rozměr této politiky. Vzhledem k velice rozsáhlé oblasti, které se podmínky SZP dotýkají, musíme konstatovat, že se jedná o politiku velice složitou a často velice kontroverzní. Na jedné straně byl zjištěn poměrně vysoký zájem o dotace, avšak zároveň i velice negativní postoj k nastavení této politiky, a to převážně u zemědělských podniků. Odlišným způsobem můžeme vnímat naopak Program rozvoje venkova, který představuje možnost získání finančních prostředků pro realizaci projektů, které různým způsobem přinášejí prospěch obyvatelům obcí a řeší problémy, se kterými se obce potýkají. Toto tvrzení potvrzují konkrétní příklady využití dotací v tomto regionu, znázorněná v této práci.

Jako kladné můžeme hodnotit například působení MAS v tomto regionu, které velkou měrou přispívají k rozvoji regionu a jejichž počet se stále zvyšuje. Při srovnání regionů ČR, v současné době na území regionu Střední Morava působí nejvíce MAS. Další oblast s rostoucím vlivem představuje oblast ekologického zemědělství, na kterou se vztahuje podpora z Programu rozvoje venkova v rámci Agroenvironmentálních opatření. V roce 2013 bylo na území regionu zaznamenáno celkem 599 farem, hospodařících v ekologickém režimu, přičemž se jejich počet meziročně zvyšuje. Tato práce se dále zabývala oblastí agroturistiky, jako možností získání dalšího příjmu pro zemědělské podniky. Zde bylo nastíněno několik příkladů využití dotací na rozvoj této činnosti.

Práce si kladla za cíl, zjistit do jaké míry jsou prostředky poskytnuté v rámci SZP využívány zemědělskými subjekty a ostatními aktéry rozvoje venkova. Tento cíl byl naplněn v druhé části práce, kde bylo znázorněno čerpání dotací na tomto území v rámci všech programů, které ČR využívala. Prostřednictvím konkrétních příkladů zmíněných v poslední kapitole této práce, bylo dosaženo dalšího cíle, který spočíval ve

znázornění způsobů využití dotací v rámci SZP a dopadů tohoto využití na celkový rozvoj studovaného regionu.

V úvodu práce jsem zmiňovala svůj kladný postoj k myšlence SZP, který se vztahoval k mým teoretickým znalostem. Pokud ale nahlédneme na tuto oblast z pozice subjektů, kterých se SZP bezprostředně týká, musím konstatovat, že byl můj dosavadní postoj ovlivněn právě názory těchto subjektů a musím zdůraznit, že SZP nepůsobí na zemědělský sektor vždy pozitivně. Možnost vhodnějšího nastavení této politiky představuje nové programové období 2014 až 2020, které přináší mnoho nových opatření.

Summary

Czech Republic's accession to the EU accounted many changes for Czech agriculture. These changes were implemented by the Common Agricultural Policy, which primarily aims to secure food production, stabilize the market, develop agriculture and rural areas and ensure sufficient incomes to farmers. CAP tries to achieve these objectives by implementation of various means, whose importance has changed in the course of development of the CAP. Nowadays, the CAP represents the possibility of obtaining funds for various subjects, mainly in the form of direct payments and subsidies from the Rural Development Programme.

This thesis aims to outline the impact of the Common Agricultural Policy on Central Moravia region, mainly in the field of provided subsidies, looks into question to what extent are these resources used by agricultural organizations and other actors of rural development, how are they used and how they impact on the overall development of the studied region.

The first part is a theoretical characterization of the CAP, its origins and development to the present time. The issue is a description of the reforms of the CAP during its functioning and also description of the means which were used. Explanation of the Czech Republic's adaptation is also included. This part should primarily serve to facilitate the understanding of other chapters.

The second part deals with the impacts of the CAP on the region of Central Moravia. It is the processing of information related to drawing of subsidies from sources within the CAP. This thesis also focuses on agricultural spheres in more details, which are important for the region or have a high potential for development in the future. It also includes an outline of the relation of agricultural and regional policies and the characteristics of the region.

The third part represents the impact of this policy on selected entities operating in this region. These are farms, Local Action Groups, municipalities, non-agricultural enterprises in rural areas and citizens associations. All of these entities use subsidies under the CAP and contributes in various ways to the development of this region. To illustrate this, specific examples of application of the subsidies have been used.

This thesis may be helpful to future subsidies applicants, because it illustrates concrete examples of successful projects' implementation. It also deals with the attitude of subjects to this policy. Furthermore, it may serve to guide future farmers in this very complicated topic.

Seznam použité literatury

1. BEČVÁŘOVÁ, V., TAMÁŠ, V., ZDRÁHAL, I. Agrobiznys v rozvoji regionu – 1 . díl. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. ISBN 978- 80-7509-040-9
2. BEČVÁŘOVÁ, V., TAMÁŠ, V., ZDRÁHAL, I. Agrobiznys v rozvoji regionu – 2 . díl. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. ISBN 978- 80-7509-041-6
3. BOHÁČKOVÁ, I . LANDOVÁ, P . Ekonomika agrárního sektoru. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze. ISBN 978-80-213-2525-8
4. FAJMON, H . Společná zemědělská politika a český venkov. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-999-0
5. FOJTÍKOVÁ, L ., LEBIEDZIK, M . Společné politiky EU. Praha: C .H .Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-939-9
6. HRABALOVÁ, A . ŠEJNOHOVÁ, H . ČAPOUNOVÁ, K . LEIBL, M . Ročenka 2013 Ekologické zemědělství v České republice. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 2013. ISBN 978-80-7434-177-9
7. KÖNING, P . A KOL. Rozpočet a politiky Evropské Unie, Příležitost pro změnu. Praha: C .H .Beck, 2009. ISBN 807-40-0011-7
8. MACHÁLEK, E . PĚLUCHA, M . Kontrola zdravotního stavu SZP a přijatá opatření, reforma zemědělské politiky v podmínkách České republiky 2007-2013. Praha: IREAS, 2009. ISBN 978-80-86684-55-0
9. MACHÁLEK, E ., PĚLUCHA, M ., A KOL. České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci. Praha: Ireas, 2008. ISBN 978-80-86684-52-9 .
10. PITROVÁ, M . FIALA, P . Evropská Unie. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2
11. ŠTOLBOVÁ, M . A KOL. Hospodaření zemědělců v oblastech s přírodními omezeními po vstupu ČR do EU. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2012. ISBN 978-80-86671-93-2

12. ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘIČSKÝ A KATASTRÁLNÍ, Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky. Praha: Zeměměřičský úřad, 2014. ISSN 1804-2422
13. Kolektiv pracovníků odboru Řídící orgán HRDP Mze. Výroční zpráva HRDP za rok 2004. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2005. ISBN 80-7084-414-0
14. Kolektiv pracovníků odboru Řídící orgán HRDP Mze. *Výroční zpráva HRDP za rok 2005*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2006. ISBN 80-7084-548-1
15. Kolektiv pracovníků odboru Řídící orgán HRDP Mze. *Výroční zpráva HRDP za rok 2006*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2007. ISBN 978-80-7084-624-7
16. Kolektiv pracovníků odboru environmentálních podpor PRV MZe. *Výroční zpráva HRDP za rok 2007*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2008. ISBN 978-80-7084-720-6
17. Pracovníci řídicího orgánu PRV. *Úspěšné projekty Programu rozvoje venkova*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 2012. ISBN 978-80-7434-058-1

Seznam použitých internetových zdrojů

1. www.europarl.europa.eu
2. www.eagri.cz
3. www.szif.cz
4. www.businessinfo.cz
5. www.apic-ak.cz
6. www.rozhlas.cz
7. www.ovocedoskol.szif.cz
8. www.nmascr.cz
9. www.europroject.cz
10. www.luhacovskezalesi.cz
11. www.dvs.cz
12. www.info.mfcr.cz
13. www.maspvvenkov.cz
14. www.moravska-cesta.cz
15. www.mbe-projekty.cz
16. www.bioinstitut.cz
17. www.regionhana.cz
18. www.jurkovicuv-svet.cz
19. www.hornipodrevnicko.cz
20. www.namestnahane.cz

Seznam zkratek

AEO	Agroenvironmentální opatření
CF	Cohesion Fund (Kohezní fond/Fond regionální soudržnosti)
CLLD	Community-led Local Development (Komunitně vedený místní rozvoj)
EAFRD	European Agriculture Fund for Rural Development (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova)
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund (Evropský zemědělský záruční fond)
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (Evropský zemědělský orientační a záruční fond)
EFA	Plocha využívaná v ekologickém zájmu
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMFF	European Maritime and Fisheries Fund (Evropský námořní a rybářský fond)
ERDF	European Regional Development Fund (Evropský fond pro regionální rozvoj)
ESF	European Social Fund (Evropský sociální fond)
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EZ	Ekologické zemědělství
FIFG	Financial Instrument For Fisheries Guidance (Finanční nástroj na podporu rybolovu)
GAEC	Good Agricultural and Environmental Condition (Dobrý zemědělský a environmentální stav)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda na clech a obchodu)
HDP	Hrubý domácí produkt
HNP	Hrubý národní produkt
HRDP	Horizontal Rural Development Plan (Horizontální plán rozvoje venkova)
LEADER	Liaison Entre Actions Développement de l'Économie Rurale (Propojení aktivit rozvíjejících venkovskou ekonomiku)
LFA	Less Favoured Areas
MAS	Místní akční skupina

NUTS	Nomenclature des Unites Territoriales Statistiques (Nomenklatura územních statistických jednotek)
OP	Operační program
PRV	Program rozvoje venkova
PUZČ	Předčasné ukončení zemědělské činnosti
PVP	Přechodná vnitrostátní podpora
SAPARD	Special Accesion Programme for Agriculture and Rural Development (Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova)
SAPS	Single Area Payment Scheme (Jednotná platba na plochu)
SMR	Statutory Management Requirement (Povinné požadavky na hospodaření)
SOT	Společná Organizace Trhu
SPS	Single Payment Scheme (Jednotná platba na farmu)
SSP	Separate Sugar Payment (Oddělená platba za cukr)
STO	Společné tržní organizace
STP	Separate Tomato Payment (Oddělená platba na rajčata)
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
TOP-UP	Národní doplňkové platby
TTP	Trvale travnaté porosty
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)
ZSV	Zakládání skupin výrobců

Seznam grafů

Graf 1 : Počet MAS v regionech ČR	31
Graf 2 : Ekonomické výsledky podniku	66
Graf 3 : Vývoj hospodářského výsledku podniku	66
Graf 4 : Čerpání SAPS podnikem (Kč)	67
Graf 5 : Čerpání národních plateb Top-Up (PVP) podnikem (Kč).....	68

Seznam tabulek

Tabulka 1 : Rozdělení finančních nástrojů SZP	19
Tabulka 2 : Porovnání krajů regionu Střední Morava	40
Tabulka 3 : Výše čerpaných dotací z PRV MAS v roce 2011	42
Tabulka 4 : Dotace z fondu SAPARD v regionu Střední Morava.....	47
Tabulka 5 : Využití dotací z HRDP v roce 2004	49
Tabulka 6 : Využití dotací z HRDP v roce 2005	50
Tabulka 7 : Využití dotací z HRDP v roce 2006	51
Tabulka 8 : Výše čerpaných dotací z HRDP v roce 2007 (Kč)	51
Tabulka 9 : Výše čerpaných dotací z HRDP v roce 2008 (Kč)	51
Tabulka 10: Čerpání financí PRV ke dni 30.6 .2012 v Olomouckém kraji.....	53
Tabulka 11: Čerpání financí PRV ke dni 30.6 .2012 ve Zlínském kraji.....	53
Tabulka 12: Čerpání dotací na projektová opatření PRV v rámci 18.kola	56
Tabulka 13: Čerpání dotací na projektová opatření PRV v rámci 19.kola	58
Tabulka 14: Čerpání dotací z PRV na neprojektová opatření	59
Tabulka 15: Rozloha (ha) trvale travních porostů v regionu Střední Morava.....	60
Tabulka 16: Čerpání přímých plateb v regionu Střední Morava	63